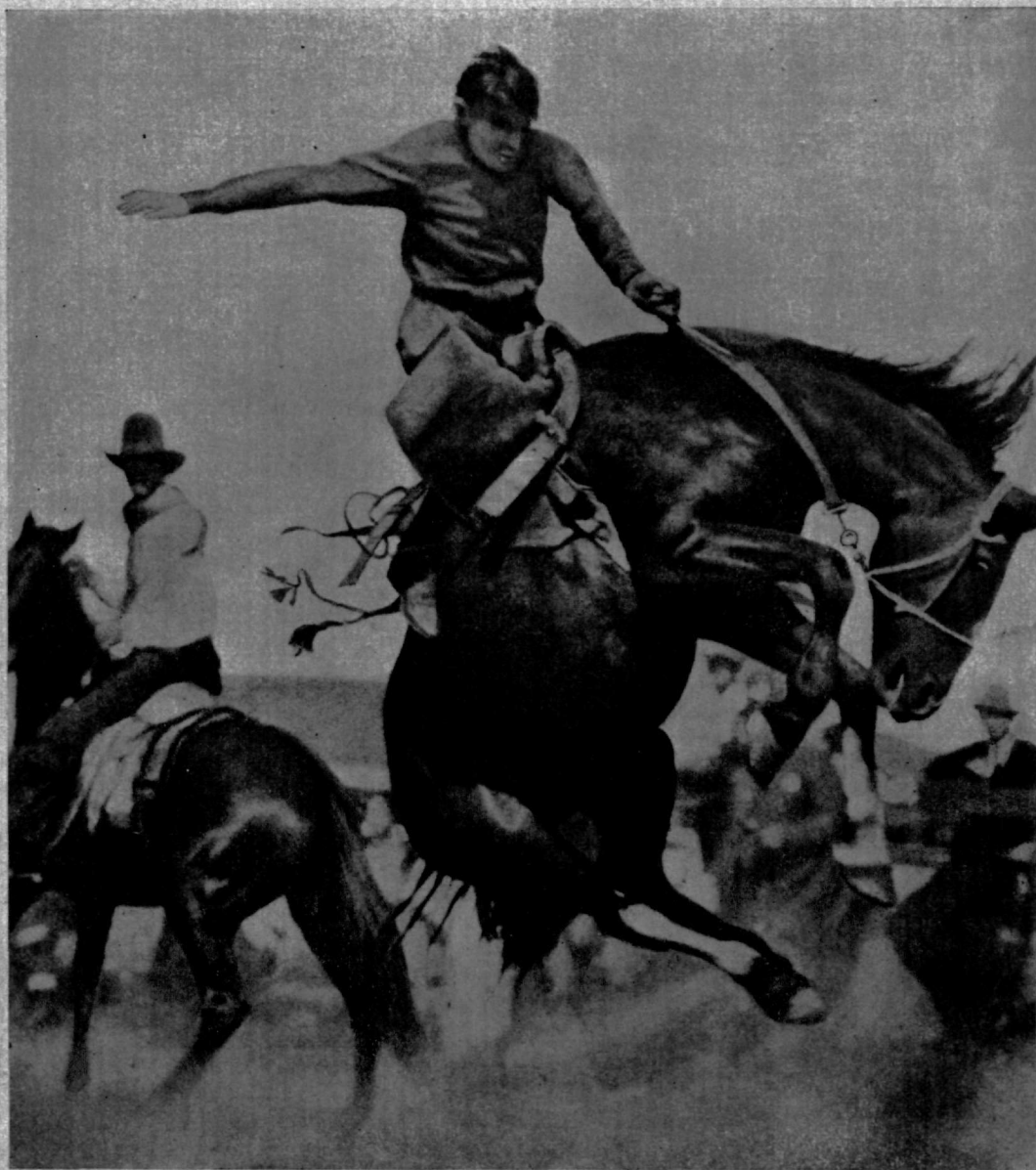

ODAMEES

Nr. 7 (21) JUULI 1924

III AASTAKÄIK

Ameerika cowboyd Wembley näitusel

Tulevaks õppeaastaks soovitab „Odamees“

<p>Geomeetria algkoolidele I
F. V. Mikkelsaar. Hind 60.—</p> <p>Geomeetria algkoolidele II
F. V. Mikkelsaar. Hind 75.—</p> <p>Geomeetria algkoolidele III
F. V. Mikkelsaar. Hind 75.—</p> <p>Geomeetria alg- ja täienduskoolidele
Kordamis- ning täienduskursus VI, VII ja VIII õppeaastale. F. V. Mikkelsaar. Hind 160.—</p> <p>Metoodiline matemaatika õpiraamat I
J. Koppel. Hind 45.—</p> <p>Ülesannete kogu
„Metoodilise matemaatika õpiraamatu“ juure. J. Koppel. Hind 200.—</p> <p>Eesti keele grammatika I
Sõnade muutmine. J. Jõgever. Trükk otsas. Uus täiend. trükk ilmub sügiseks.</p> <p>Eesti keele grammatika II
Muutelõpud. J. Jõgever. Hind 60.—</p> <p>Eesti keele grammatika III
Süntaks. J. Jõgever. Hind 75.—</p> <p>Eesti keele grammatika
O. Loorits. Hind 250.—</p> <p>Eesti uuem ilukirjandus
Fr. Tuglas. Hind 75.— ja 60.—</p> <p>Keelelised harjutused
II muutm. trükk. Fr. Puusepp. H. 100.—</p> | <p>Laste sõber
Aabits ja lugemik. J. Kuulberg. Mitmevärviliste kivitruki piltidega. Hind 120.—</p> <p>Ladina keele õpiraamat
keskkoolidele I. Lugemik. E. Kikas. Hind 80.—</p> <p>Ladina keele õpiraamat
keskkoolidele II. Grammatika. E. Kikas. Hind 100.—</p> <p>Ladina keele õpiraamat
keskkoolidele III. Sõnastik. E. Kikas. Hind 40.—</p> <p>Little Lord Fauntleroy
(Väike lord). F. H. Burnett. Piltide ja ing.-eesti sõnastikuga. Hind 145.—</p> <p>Esteetika süsteem
E. Meumann. Tõlk. A. Oras. H. 160.—</p> <p>Saaremaa ja Muhu muinasjäänused
A. M. Tallgren ja tema õpilased. Hind 300.—</p> <p>Paeseina profiil Martsal
H. Bekker. Hind 15.—</p> <p>Pühajärve ümbruse taimeühingud
H. Bekker. Hind 5.—</p> <p>Järve taimed
A. Audova. Hind 30.—</p> <p>Andmed Pühajärve uurimisest
A. Audova ja H. Bekker. Hind 160.—</p> |
|--|--|

Pääladu Tartus — Promenaad 7-a, tel. 67, postkast 51. □ □ Rakvere esitus — J. Sarapi rmkpl. Pikk tän. 11.
Koolidele ja õpetajatele hinnaalandus

Praegu ilmus

Saaremaa ja Muhu muinasjäänused

Ülikooli Arkeoloogia Kabineti toimetused II | „Odamehe“ kirjastus

Teoses annab kõige päält prof. Tallgren täieliku ülevaate Saaremaa ja Muhu, meie muistsel vabadasajal kultuuriliselt ja sõjaliselt tugevama maakonna ajaloost kuni sakslaste tulekuni. Seejuures käsitletakse paralleelselt kogu muu Eesti muinas-aega. Sellele järgneb kihelkondade viisi kõigi teadaolevate saarte muinasmälestusmärkide kirjeldus 58 joonise ja kolme värvilise kaardiga. Kirjeldustele on lisaks ärätähendatud kõik senni ilmund kirjandus, milles seni vastavaid mälestusmärke käsitletud. Raamat on tarvilik igale õpetajale, kes kodumaa muinasaega õpetab kui ka igale haritlasele, keda meie minevik huvitab.

HIND 300.—

Üliõpilastele otse kirjastuse rmkpst ostes 240.— Õpetajatele harilik hinnaalandus

„Odamehe“ tellimishind

$\frac{1}{1}$ aastas (12 nrt) — 400 marka
 $\frac{3}{4}$ „ (9 „) — 320 „

$\frac{1}{2}$ aastas (6 nrt) — 220 marka
 $\frac{1}{4}$ „ (3 „) — 115 „

Tellida võib igast numbrist alates. — Üksiku numbri hind endiselt 40 mk.

Tellimised saata „Odamehe“ päätalitusse Tartu, Promenaad 7-a. Tellimisi võtavad vastu ka kõik E. Vabariigi postkontorid ja korralikud raamatukauplused.

ODAMEES

Üks kurb mälestuspäev

„Odamehele“ kirjutand Otto Freymuth

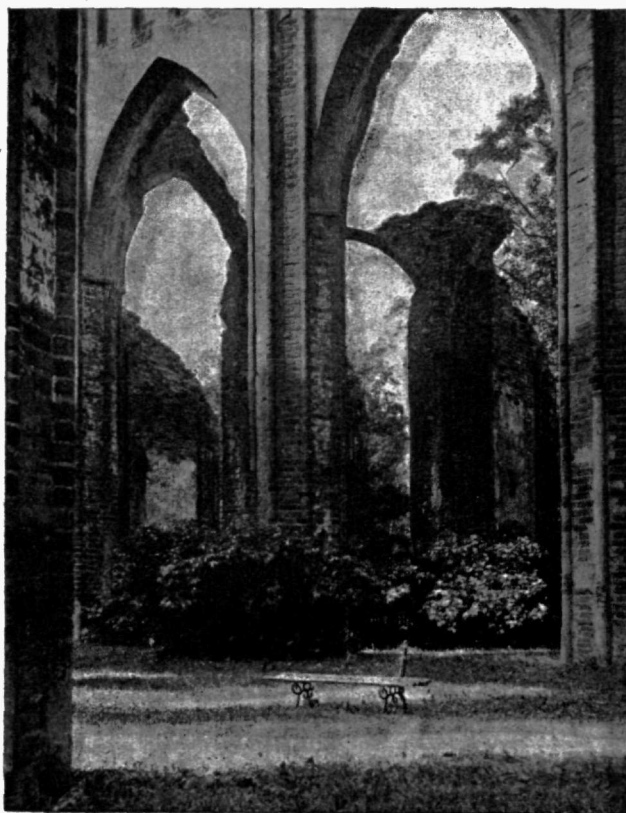

Foto Freymuth

Dome varemehed praegusel ajal
Ülesvõtte varemehete vahel

Selle aasta juunikuu möödus suurel määral usupuhastuse juubeli tähe all, mis muud mälestuspäevad suuresti varju tõrjus, eriti mis puutus päevadesse, mil meie maa ajaloo kohta otsekohele väike tähendus. Üks sääraseist päevadest oli juunis — 23.—24., — kurb mälestuspäev, mil Tartu doomkirik kolmsada aastat tagasi langes tuleroaks. On õige, et sel tulekahjul meie ajaloo kohta pole suuremat tähtsust, kuid see päev on siiski teatavat tähelepanu vääri, sest et ta meie doome ajaloo on piirikiviks, kurvaks pöördpunktiks selle Läänemere maade suurema ja toredama ehituse kannatusloos.

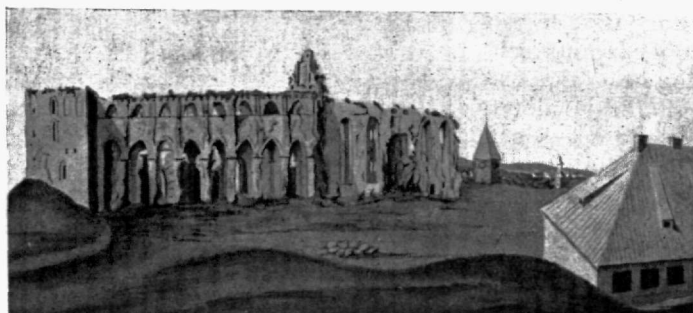
See kannatuslugu ulatab küll kaugele, õieti sada aastat varemehesse ajajärku, usupuhastuse tulekusse, mille juubelit juunis nii pidulikult pühitseti. Tolleaegse pilditormi ajal pöördus ärritatud rahvahulk ka doomkiriku kallale, murdis sisse pääkiriku ukseid, purustas pildid

ja pühakute kujud, ei annud armu ka ristilöödud Onnistegija kujule. See oli kannatusloo algus, mis kestab meie ajani ja mille lõppu veelgi pole näha.

Umbes 33 aastat oli kirikul rahu. Säält tungisid venelased linna, ja kui viimane piiskopp oli välja saadetud, langes kirik ilma eestkostjata venelaste kätte. Järgnevast ajajärgust pole meil mingid otsekoheid teateid, aga 1583. aastal linna tulnud poolakad jutustavad küllalt selgelt tema toleaeegsest seisukorrast. Kuigi ta väliselt veel oli alal hoidund ja müürid ning sambad veel täiesti koos seisid, pakkus ta sisemus siiski trööstitu pilti. Nähtavasti väärteteid otsides olid hauad lahti murtud, laibad välja kistud, sisemus täiesti hävitatud, jumalateenistust ei saadud kirikus enam pidada. Sellest hoolimata jätab kirik siiski võimsa mulje. Tolleaegseist kirjadest loeme: „Tartu doomkirik on kaunim kui vaevalt ükski teine . . . säärest, mis nii suurte kuludega oleks ehitatud, ei leidu kogu Poolas mitte.“

Siis plaanitseti teda jälle korda säada. Kuid see kavatsus jäi teostamata. Vastupidi, lugu läks veel pahemaks. Kui rootslased Tartut ähvardasid, oli doomkirik poolakatele viljaaidaks. Kirik oli siiski veel niivõrd rahuldavas seisukorras, et hertsog Karl, kui ta Tartusse oli marssind, Poola kavatsust kirikut jumalateenistuseks korda säada, teostada tahtis. Oma suures Tartule antud privileegis määrab ta Maarja kiriku saksa ja Jaani kiriku eesti jumalateenistuseks, kuna doomkirik jäi rootsikeelse jumalateenistuse jaoks, mida aga ajutiselt doome renoveerimiseni tuli pidada kloostrikirikus.

Aga lugu kujunes siiski teisiti. Linna kindlustamine oli tähtsam kui doome ehitamine, ja veel enne kui sellega oleks suudetud algust teha, algas 1602. a. lõpul linna piiramine poolakate poolt ning doomkirik

Õp. Eesti Seltsi kog.

Doomkiriku varemehed 1707 a.
leitnant Rohleder'i joonistuse j.

Doomkiriku varemed
umb. 1820 a. A. Hageni joon. j.

Õp. E. Seltsi kog.

sai veel suurema hävitamise osaliseks. Kuna kütteainetest puudus oli, siis käisid rootsi sõdurid linnaga halvasti ümber, nii mõnigi puumaja pidi selle all kannatama ja ka doomkiriku puuvärgist raiuti osade kaupa välja ning tarvitati seda kütteks, hoolimata raadi kaebustest lossikohtus. See oli pikaldane lagunemine, mida inimeste hävitustöö aina kiirustas. Nii langes doomkirik jälle poolakate kätte ning mis veel puuvärgist oli säilind, langes 23. juunil 1624. a. tuleroaks. Lossiteendrid olid, nagu raadi protokollidest selgub, jaanituld teind. Sädemed sattusid nähtavasti puuvärki ja mäda, nagu ta oli, võttis ta kergesti tuld ja kogu katus läks leekidesse. Märjiti ju juba 1613. a. kirikukatsumisel doomkiriku kohta: „Templum cathedrale in monte totum ruinosum“ (Pääkirik mäel, täiesti lagund),

nüüd aga ei kõneldud kiriku uuestiehitamisest üldse enam, see mõte jäeti lõplikult ja ühes sellega anti see Vana-Liivi suurepärane ehitus lõplikule lagunemisele. Seega sai tulekahju pöördepunktiks doome ajaloos.

Üks ja ainult üks kord — sel saatustlikul jaaniõöl kolmesaja aasta eest — sai doomkirik leekides tuhaks, mitte aga kaks või enam kordi, nagu vagajutt sellest kõneleb. See on

ainult legend ja kroonikute põhjendamata võltsarvamine, eksitus, mis juba ammu raadiprotokollide põhjal on tagasi lükatud, mida aga kahjuks ikkagi veel silmas ei peeta.

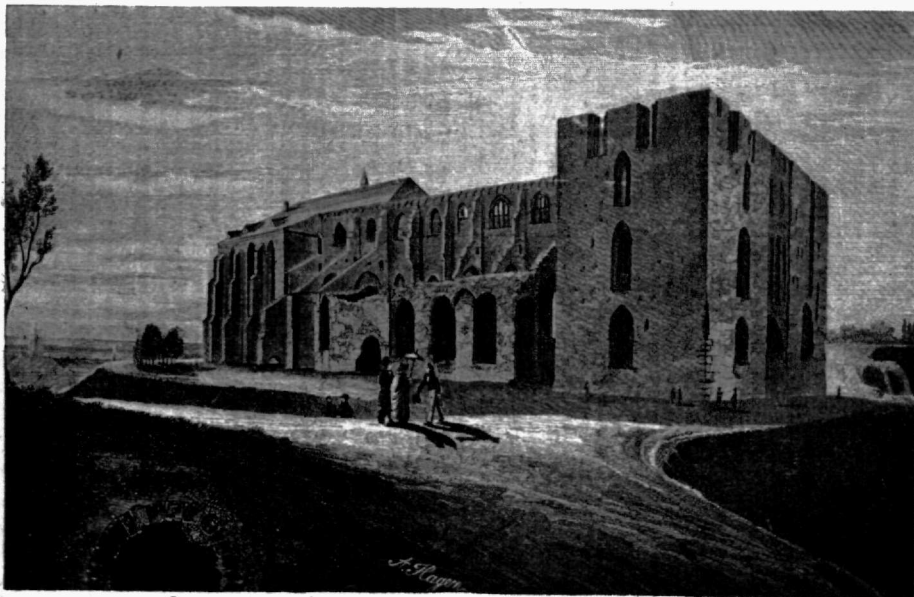
Tulekahju on küll doome ajaloos pöördepunktiks, mitte aga tema lõpuks. Ehitus jäi nüüd täielikult tuule ja vihma hävitavate mõjude alla. Kahjuks tulid siin aga veel inimkäed appi ja kiirustasid looduse hävitavat tegevust etteaimamata viisil. Pärast seda kui juba XVIII aastasaja 60-ndail aastail Katarina II ajal tornide müürid kavatsetud kindluse ehitamise tõttu maha kisuti, algas ühkooli asutamiseiga doomele kõige kurjem hävitamise aeg ja nagu saatuse pilkeks koguni ehituse säilitamise ning isegi uuesti-ehitamise katte all. Endiste uuesti ehitamise plaanidega polnud sel mingit ühist.

Arhitektuuri professorile Krausele tehti ülesandeks valmistada kava ühkooli päähoone jaoks. Ta esitas nõuetud plaanid ja ühes nendega ka kogu doomvaremete ülesehitamise kava. Koori kohta pidi asetama raamatukogu, pikklööv pidi kirikuks ehitatama ja siis pidi veel torni tähttorn tehtama. (Arkiivi aktide hulgas on säilind küll Krause selgitav saatetekst, mitte aga kõik tema plaanid, mida tema enda sõnade järele pidi rohkem olema. Kolm tema üldjoonistest leiavad siin esimest korda avaldust, samuti ka tema koori joonis). Mõjub juba selle kava metsik fantaasia pisut öudselt, siis on lugu veel pahem, kui tähele panna seda barbaarset viisi, kuidas ta üksikasju käsitab. Ainult pikklööv pidi ehitatama kirikuks, kuna külglöövid ei leidnud mingit tarvitamist. Lihtsalt: „Välissambad ja kojad tulevad kas maha kiskuda või nad võivad ka ilustuseks seisma jääda.“ Et tähttornile kohta saada, selleks pidi sambad ehitatama, kuhu nad kunagi polnud püstitatud.

Ja siis pidi kogu selle kupatuse torn kroonima, kus siis tähe-teadlaste instrumendid enesele koha oleksid leidnud. See plaan ei jäänd kahjuks ainult kavatsuseks, —

raamatukogu hoone ehitamine teostati ja ühes sellega hävitati igaveseks varemete kõige suurepärasem osa. Koor oli ainus omalaadiline.

Sarnast ehitust pole mul õnnestunud kusagiltki leida. Ta on 14-ne nurgeline

Doomkiriku varemed põhja läänest
umb. 1820. a. A. Hageni j.

Õp. E. Seltsi kog.

ja seejuures pole kooripära keskteljes mingit samastevahet, vaid ainult tulp. Koor oli nähtavasti kodakirik keerulise tähtvõlviga; ta pidi olema hoopis võluva ruumiarenguga ja kui silmas pidada, et pikklööv ainult ristvõlve esitas, siis pidi kontrastimõju pikklöövi ja koori vahel samuti peen olema, eriti mis puutus valguse ja varju jaotusse. Krause ise joonistas mulje all, mida koor temale avaldand, siin esitatava pildi. Üksikasjus pole ta mõistagi mitte täpne, sest et need hiljem mälu järele ülesmääratud, aga lõpule viidud ruumi mulje esitab ta siiski hästi. Hoolimata sellest muljest, mida koor temale avaldas, esines ta siiski oma pieteedilageda kavaga ning see teostati.

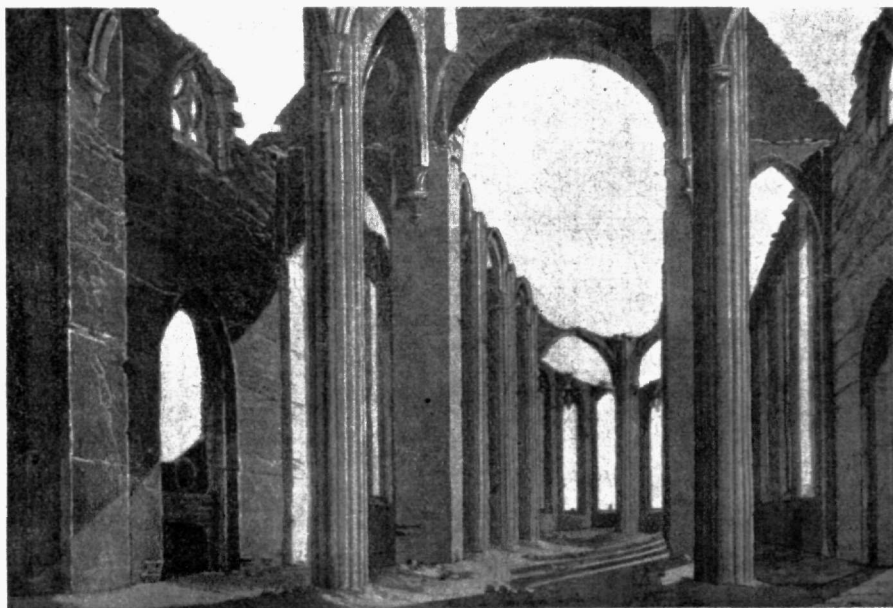
kabellööv. Teistes ruumidesse üle kiriku ja torni pidi asetama muuseum, loodusteadline kabinett, sõjasajanduslised ja tehnilised mudelid.

Tähttorn pole seekord veel ette nähtud. Põhjapool pidi kirikust üle jäänd kabelitest ehi-

Õp. E. Seltsi kog.

Joh. Wilh. Krause
Tartu Ülikooli arhitektuuri ja põllumajanduse professor

Ülikooli Raamatukogust

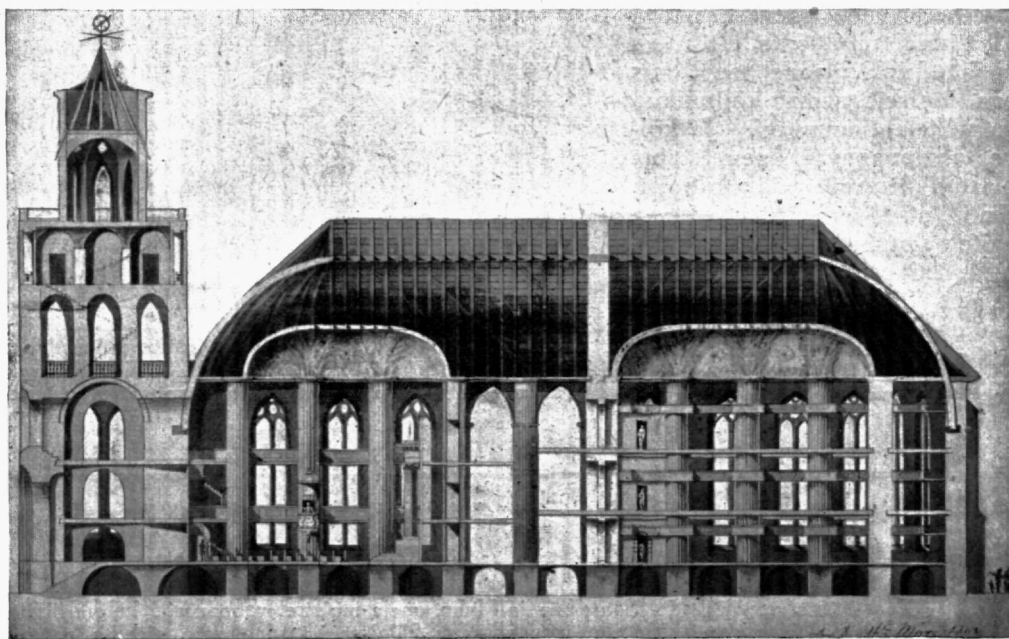
Doomkiriku koor läänest

enne raamatukogu sisseehitamist, prof. Joh. Wilh. Krause joon. j.

tatama elukorterid ülikooli kalfaktoritele ja kantselei-ametnikkudele. Heidetagu pilk neisse korteritesse, kui hiiglasuured need oleksid saand, umbes vagunikupee, sääljuures veel valguseta ja õhuta, — kuulmata ebainimlik! Lõunapoolne lööv pidi loomulikult jällegi jääma tarvitamata, kuid seekord peab ta tarvitlikuks tulbad ehitada müüride toetuseks, nagu raamatukoguski, need moodustaks siis portikuse, nagu see olla selles ehitusstiilis auväärilisis pääkirikuis Saksa, Prantsusmaal, Hispaanias, Itaalias ja Britannias. Milline naiivsus säärase projekti juures kõnelda veel ehitusstiilist! Ka torn oleks tulnud ehi-

Kogu doome ülesehitamise kavatsus polnud aga seega veel maha maetud. Ta puhkas 17 aastat; 1820. a. tõusis päevakorda ülikooli kiriku küsimus. Krausele tehti jällegi ülesandeks vastav kava kokku saada. Ja peagi oli see valmis. — „Küsimised ja kostmised juuresoleva 12 lehe (esialgsete kavandite) puhul, mis käivad vana doomkiriku jäänuste (suurema poole) ülesehitamise kohta ülikoolikirikuks ja asutuse muude vajalikkude ruumide jaoks.“ — Nii kõlab tiitel tema kava motiveerimisel, mis kirjutatud pentsiku paatosega, tühjade fraasidega ja pöörase upsakusega.

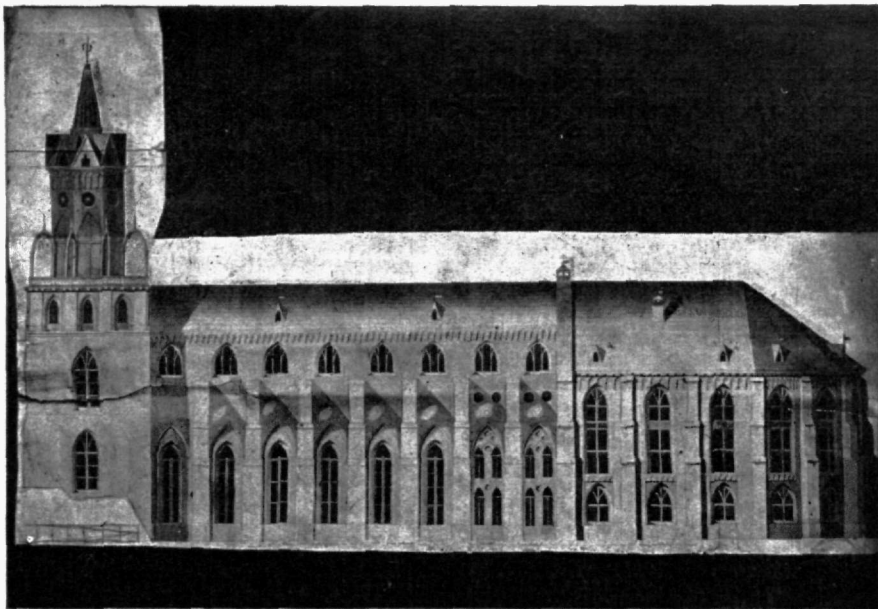
Mis ehituse kõrgusse puutub, siis pidi kirik täitma ainult osa pikklöövist, vastavalt umbes raamatukogu esimese ja teise korrale, põhjapoolne külglööv ühes võetud, mitte aga

Üks Krause kavadest 1803 a.

(läbilõikes) kus parempoolne osa raamatukogule, pahem kirikule määratud, tornis aga pidi aset leidma tähttorn

Ülikooli arhiivist

Veel üks Krause kavadest 1805 a. (välispidine) Ruumide jaotus nagu eelmisel plaanil. Praegune raamatukogu vastab umbes plaanil kavatsetule

Ülikooli arhiivist

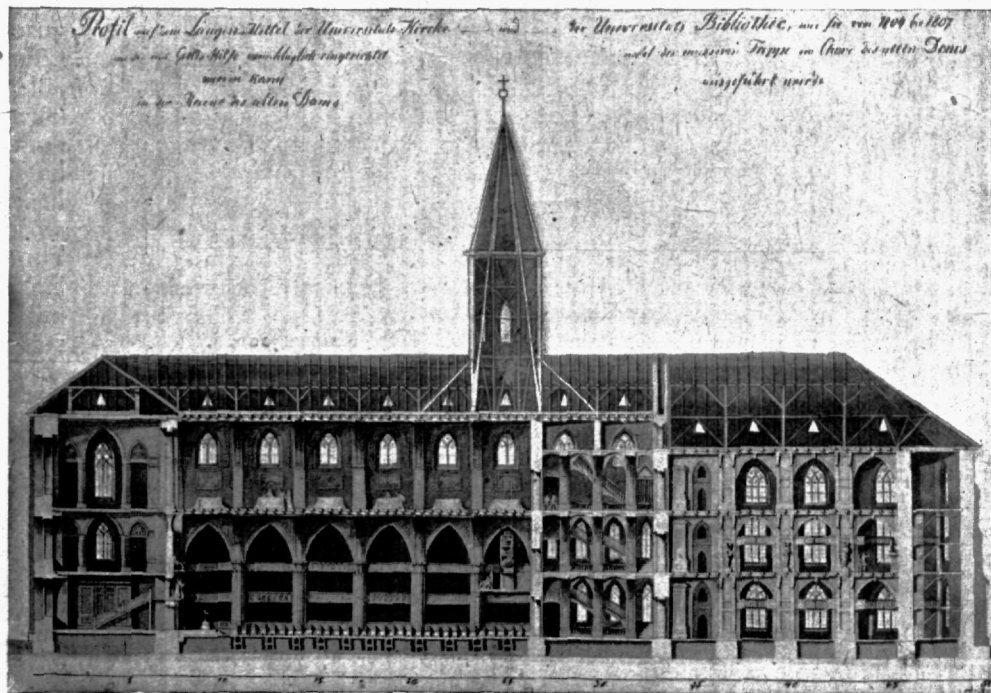
tada — kuid kõrgem, umbes Strassburgi Münster — aga need kulud! Nii keeldus ta siis sellest ja oli rahuldatud haritornist kiriku keskkohas, endiste tornide kohta pidi tulema lihtsalt sadulkatus.

Kui need lehed läbi sorida, siis tunned küll rõõmu Krause rikkalikust fantaasiast, tema suurest tööjõust, millega ta ilma stilistilise järelekaalumiseta, võiks koguni ütelda, ilma mingi stilistilise asjatundmiseta päevast päeva (daatumid on lehtedel) ikka ja jälle uusi plaane teeb, mis aga üldiselt sama kõlbulikud nagu kala linnupuuri. Ja kõige tähelepanuväärilisem, tema plaanid leiavad hääskiitmist, tunti otse vaimustust tema mõtete puhul — „Vene ehituskunsti esimene katse kesk-aegses läänemaade taevasttaotlevas stiilis“. Rektor Parrot soovil pidi ka torn ehitama, 300 jalga kõrge! Aga

projekti kinnitus Peterburist jäi tulemata; 1829. a. ilmus küll üks valitsuse volinik, et kohal tutvuneda ehitamisvõimalustega. Kuid pärast seda jäi asi soiku ja pole enam kunagi kõne alla tulnud.

Meie ei suuda saatusele küllalt tänulikud olla, et kõik need plaanid on jäänd teostamata, varemed doomest, ühest suurepärasemaist ehitusist päikese all, meie kodumaa kuulsus, oleks jäädavalt moonutatud ebapuhtal viisil, veel enam, vanast doomest poleks enam midagi järele jäänd, kui ainult mälestus. Kiriku uuestiehitamise mõtet kaalutakse ka nüüd juhuslikult, kas see aga kunagi teostatakse, näib vähemalt kahtlasena.

Nii on doomevaremed kuni koorini veel seni säilind, kui meie linna kaunim ilustus, varemeis esinev tunnistaja läänd kultuurjärgust, mille säilitamine ja uurimine peaks meile olema aukohuseks, millele aga meie kahjuks veel seni mingiski suhtes pole suutnud järele jõuda.

Viimane Krause ehitamiskava (läbilõikes) Parem pool (tornist) kujutab a. 1804 kuni 1807 Krause kava järele ehitatud raamatukogu. Pahem pool — alumisel korral kavatsetud kirik, teisel ja tornis aga ülikooli kabinetid jne.

Ülikooli arhiivist

„Odamehe“ kirjastusel ilmus

Saaremaa ja Muhu muinasjäänused.

Teoses antakse ülevaade Saaremaa ja Muhu, meie muistsel vabadusajal kultuuriliselt ja sõjaliselt kõige tugevama maakonna ajaloost kuni sakslaste tulekuni. Sellele järgneb saarte kõigi seni teadaolevate ainelise kultuuri mälestusmärkide kirjeldus suure hulga piltide ja kaartidega. Hind 300.—

Redigeerind ja ülevaate kirjutand prof. A. M. TALLGREN.

Mälestused Saksa okupatsiooni ajast

„Odamehele“ kirjutand A. Jürgenstein

II. Katsed ajakirjanduse pääle mõju avaldada

„Postimehe“ vastutav toimetaja A. Bachmann sai 17. mail 1918 Tartus olevalt Saksa ajakirjanduse järevalve asutuselt „Pressestelle“ ametliku kutse 18. mail sinna asutusse ilmuda „in Begleitung eines gut deutschsprechenden Herrn“ (hästi saksakeelt kõneleva herra saatel). Herra Bachmann palus mind niisuguse herrana kaasa ja see kutse tegi mulle võimalikuks ühest huvitavast „jutuajamisest“ osa võtta, mis mul veel täna 6. aasta järele selgelt meele seisab.

Kui meie herra Adam Bachmanniga Aia tänavaal ülikooli uude, poolvalmis kabinettide hoonese sisse astusime, leidsime säält „Pressestelle“ toast kolm väga tõsiste nägudega herrat eest, kes meile lauas istet andsid ja külmviisakalt tervitasid. Üks neist herradest oli selle „Pressestelle“ ülemhauptmann (päalik) Richter, keskealine mustaverd mees, kelle mustade juustesse sõjaraskused rohkesti halle lõngu olid kudund. Rahulik ja tasakaalus mees. Teine oli mulle juba enne hästi tuntud sõjatsensur valgejuukseline leitnant Müller, vastutulelik, kuid väga piinliku kohusetundega mees, kes muidugi oma tsensuri ametit „Postimehe“ kallal tõlgi abiga pidas. Tõlgiks oli temal esiti Vorbuse mõisa omanik v. Pistohlkors, veneaegne aurahukohtunik, kes mulle sellest ajast hästi meele jäi, kui ta kaasistujana Riia ringkonna kohtus väljasõidu osakonnas Tartus mulle oma enese ja hra Hindrey pattude pärast „Postimehes“ ja „Sädemetes“ 100 rbl. ja 7 päevase aresti parajaks karistuseks aitas määrata. Pärastine tsensuri abi oli pastor Sielmann, muidugi neid herrasid kui mitteametlikke isikuid selle ajakirjanduse kohtuistungil kohal ei olnud. Kolmas isik kohtulauas oli noorejärgi ülemleitnant Brockhausen, madala kasvuga, väga elava loomuga noormees, kellel rääkimiseks hää moki oli, kes seda ise väga tundis ja sellepärast väga iseteadlikult ja tark olla tahtvalt üles astus. See iseteadvus ja tarkus läks vahel jutuaajamises niikaugele, et ta omast aukraadis eesolevas hauptmannist ennast nagu kõrgemal tundis olevat, mis viimasele nähtavalt mitte ei meeldind ja tema näol ülemleitnandi targa jutuaajamise puhul sagedasti tagasitõrjuvad kiprad jooned esile kutsus. Kõneldi, et ülemleitnant Brockhauseni üleolev toon sellest tulnud, et ta feldmarschall Hindeburgi väimees olnud, kes 8-da armee juures poliitilise osakonna salakuulamist juhtis ja vist sellepärast asjatundjana meie jutuaajamise juure oli kutsutud. Kas ta Hindenburgi väimees oli või mitte, ei ole ma uurind, kuid ma märkisin enesele kohe alguses teatava vastolu vanema ohvitseri Richteri ja tema noorema ja iseteadlikuma kolleega Brockhauseni vahel ja otsustasin seda tarbekorral kuidagi ära kasutada.

Jutu võttis üles „Pressestelle“ ülem Richter (kas temal ja Brockhauseni väikene „von“ ka nime ees oli, ei mäleta hästi), kes väga tõsiselt umbes järgmiselt ette tõi:

„Meie oleme Teid, mu herrad, siia läbirääkimisele kutsund, et „Postimehe“ ja tema järevalve ja tsensuuri vahekorda kuidagi normaalsemale alusele viia, sest nii kuidas see asi praegu seisab, ei või ta enam edasi minna. „Postimees“ avaldab seisukohta, mida meie enam oma eeskirjade järele kannatada ei või. Kõik,

mis ta leiab halva olevat Saksamaal või Saksa sõjapidamises, registreerib ta hoolega oma teadetes, kõigist mis säält hääd leidub, vaikib ta. Prantsuse ja Inglismaa, meie vaenlaste suhtes käsitab ta just ümberpöörduvalt kõike teadete materjaali — ja ridade vahelt võib lugeda, kes oskab, veel midagi halvemat. Võib ütelda, et asi tuleb välja mingisuguse intelligent sõimu pääle (auf eine intelligente Schimpferei). Mina olen ise ka ajakirjanduses oma kodumaale tegev olnud ja oskan austada ajakirjanduse mõttevabadust. Kuid nüüd on erakordsed ajad sõjasääduse puhul siin maal. Meil on omad valjud eeskirjad, et meie vähemalt otsekohest ega kaudist kihutustööd Saksamaa vastu ei tohi kannatada ega sallida. Sellepärast peab „Postimees“ oma siinamaalist tooni muutma, või aga meie oleme sunnitud lehe vastu erakorralisi teravaid abinõusid tarvitama.“

„Ja siis veel — ta tõmbas välja ühe „Postimehe“ viimase numbri teksti äratõmbe lehe väikeste kohalike kude ja uemate sõnumitega — siin on terve rida artikleid, mis teie „Postimehes“ ära olete trükkind ilma neid tsensuri kätte saatmata. Kuidas tulete selle pääle, herra Bachmann? Teie teate, et selles asjas valjud sõjasääduse eeskirjad valitsevad, mida vastuvaidlemata täita tuleb. Muidu ähvardab Teid raske karistus. Ühtki rida ei tohi ilma tsensuurita läbi lasta.“

Hauptmann Richteri järele võttis pikemalt sõna väikene iseteadlik ülemleitnant Brockhausen. Ta kordas osalt neidsamu mõtteid, mis hauptmann Richter juba oli käsitand ja hakkas siis kõrgema poliitika seljas ratsutama:

„Teie vaatate asjade käigu pääle siit oma kitsa Balti seisukohast; meie aga võtame arvesse ja peame arvesse võtma üleilmilist poliitilist seisukorda ja selle järele asju hindama. Meie vaatame, tähendab, asjade pääle palju kaugemale ulatavast vaatevinklist ja see kirjutab meile meie seisukoha ette. Herra Bachmann — kas suudate minu mõtteid jälgida? — Ja kui Bachmann küsimust päädnikutades jaatas, jatkas oberleitnant iseteadvalt:

„Meie, sõjaväe esitajad, teeme siin nüüd poliitikat ja peame selle järele valvama, et meie poliitikale kõikaid kodarate vahele ei pilluta?“

Saksa mehed olid oma kõned lõpetand. Tagasihoidev leitnant Müller vaikis. Kord tuli vastutava toimetaja A. Bachmanni kätte sakslaste etteheidete pääle vastata ja tema palus mind oma asemel sõna võtta, sest et temale saksa keele kõnelemine raskusi tegi. Ma olin oma plaani juba saksa meeste pikkade kõnevalingute ajal valmis mõtelnud ja ütlesin nüüd:

Ma paluksin kõige päält, enne kus ma tehtud etteheidete pääle herradele võin vastata, seletusi meie läbirääkimiste iseloomu kohta. Peavad need läbirääkimised piinlik-ametlikku laadi kandma, või on need vabad omavahelised asjade selgitused. Kui nad väga ametlikud on, kus iga sõna ja väljendusvormi kaalule pannakse, meele peetakse ja tulevikus arvele võetakse, siis pean ma muidugi oma vastuses õige diplomaatlik olla katsuma ja asjast paari sõnaga üle saama. Vastasel korral, kui ma tean, et mu sõnadele mitte mingit ametlikku uurimist ei järgne, tahaksin ma täitsa

avalik olla ja nii kõnelda, nagu mulle „nokk on kasvand“, nagu saksad ütlevad.

„Meie soovime just viimast kõnelemisviisi, sest see viib meid vastastikusele selgusele,“ ütles hauptmann Richter. „Pahaks ei panda Teile midagi, mis asjasse puutub.“

Ma jatkasin:

Kui ma õieti aru sain, siis on siin kahe asjaga tegemist: Kõige päält ühe üksiku juhtumisega, mis mõne artikli trükkimisesse ilma tsensuurita puutub ja teiseks üldiste poliitiliste küsimuste selgitamisega ja „Postimehe“ seisukohaga praegustes päevaküsimustes. Mis esimesesse asjasse puutub, siis arvan ma seda tähtsusetu väikeseks ajaks ja usun, et tema „Pressestelle“ herrade mingisuguse arusaamatuse või eksituse tõttu ületuldse päevakorraks on kerkind¹⁾. Ma lõin Teile kõnede ajal silmad nende inkrimineeritud artiklite päale ja leian, et need lihtsad kohalikud teated on ilma poliitilise värvita, mis tsensuri kitsast väravast ilma mingisuguse takistuse läbi lähevad. Mis huvi oleks meil pidand olema niisuguseid kirjajupikesi tsensuuri eest varjata? Ma ütlen Teile avalikult: kui meie näituseks teada saame, et Teile homme „Postimeest“ sulguda tahate, siis toome vast täna veel ühe soolase tsensuurita artikli jumalagajätmiseks. Sarnaseid teateid ilma tsensuurita salakaubana läbi viia katsuda — ei, selleks ei ole meie küllalt rumalad. Ma usun, need artiklid on tsenseeritud, aga Teile olete vast tagasisaadetud teise tsensuuripoogna ära kaotand või kogemata kõrvale pannud. Ma loodan, et ma „Postimehe“ trükikojast Teile homme tsenseeritud poogna võin esitada. Kui mitte, siis on siin lihtsa trükikoja eksitusega tegemist, aga mitte toime-tuse sihiliku talitusega. Ma loodan, et herrad viimasel puhul mitte ainult vormiliselt asja ei hinda ja panen ette seda väikest asja tänasest läbirääkimisest homseni päris välja jätta.

Avaldati selleks nõusolekut.

Mis teisesse etteheitesse puutub, siis tahaksin kõige päält herra ülemlieitnant Brockhauseni arvamist tagasi tõrjuda, nagu vaataksime meie eestlased praeguse Euroopa poliitilise olukorra päale ainult kitsast Baltimaade seisukohast ja herra ülemlieitnant õigest, euroopalisest vaatevinklist. Pean selle arvamise, nii palju kui see vähemalt minusse puutub, tagasi lükkama. Mina olen juba vana mees ja teen poliitikaga tegemist juba aastat kolmkümmend. Ei ole seda aega siis ka mitte ainult siin kõrvalises nurgas ära istund. Olen käind Teile Saksamaal, Austrias, Schweitsis, Hollandis ja Skandinaaviamaades eluolu vaatamas. Ma ei usu mitte, et herra ülemlieitnant rohkem Euroopas oleks ümber vaadand. Tähendab, et meie ei ole mitte need metsanurga mehed, nagu Teile arvate, vaid me teame ikka ka, mis meie kõneleme.

Ülemlieitnant punastas, aga hauptmann Richter nagu muigas kergelt. Väikene piste suuresuuga nooremehele oli „istunud“.

Teie kaebate, et „Postimees“ Saksamaa vastu kihutustööd teeb. Mitte sugugi. Mis aitaks meie kihutustöö suure keiserriigi vastu, kelle saatuse üle ka nüüd enam sõnad ja tunded ofsust ei tee, vaid mõök. Teile näite arvavat, et kui meie Saksamaa plaani vastu oleme, Balti rahvaid, eestlasi ja lätlasi üheks hertsogi-

1) Iseneses mõtlesin ma aga, et see küsimus sellepärast oli ette toodud, et temaga kaasaskäiv karistusühvatus meid hirmutaks ja järelandlikumaks teeks pääküsmuses, „Postimehe“ tooni paranduse asjas.

riigiks kokku liita ja kui meie Eesti iseseisvust püüame, et see siis teguvis on, mis otse Saksamaa vastu vaenulik on. See ei ole mitte nii. Meie teame väga hästi, et meil eestlastel tarvis on oma iseseisvuse alalhoidmiseks vägevast sõpra ja kes see sõber peaks olema, selle kohta ei ole praegu viimane sõna veel sugugi öeldud. Mina usun, kui Teile Saksamaa poliitika-mehed targemad oleksid olnud, siis oleksid nad kergesti meie rahva sümpaatiat võind võita. Meie kannatasime siin kõik esiti Vene keiserivalitsuse, siis enamlaste terrori all ja ma ei taha mitte salata, et Teile vägede siiatulek meid enamlastest vabastas ja nii mõnigi inimene kergemalt hingas. Oleksite Teile siis seda stimmungi osand ära kasutada ja okupeeritud maa ajutiseks valitsemiseks ka eestlasi kaasa kutsund, siis oleks elevus Teile vastu tõusnud. Selle vastu jätsite Teile eestlased, 95 protsenti maa põliseid elanikke, maa saatuse kõrvaldamisest hoopis kõrvale, ümbritsesite endid hermeetilise rõngana meie vana poliitiliste vastastega, Balti aadliga. Rahvas nägi selles uut orjastamise katset ja tema esialgne sõbralik seisukord muutus Teile vastu põhjalikult. Oleksite Teile eestlastele tarvilise mõju maa käekäigu juhtimises kindlustand, ma usun, need otsused, mis mõisnikud nüüd Riias oma uuel maapäeval tegid, ei oleksid mitte vast niipalju vastuvaidlemist leidnud, kui nüüd. Nüüd on aga asi rikutud ja raske vaateid Teile kohta muuta. Asjade kõik on selle tunde enesega kaasa toond, siin ei aita kellegi üksiku lehe kihutustöö.

„See on väga huvitav, mis Teile kõnelete,“ ütles Brockhausen. „Nõnda ei ole ma ühtki eestlast kuulnud kõnelevat. See on ju üsna leplik seisukoht. Kas Teile ei tahaksi neid mõtteid mitte kõrgemal kohal ette kanda? Meie muretseksime Teile selleks võimaluse.“

„Ärge tehke omale asjata illusioone,“ ütlesin mina. „Ma ütlesin, et eksitusi, mis Teile poliitika teind, vaevalt veel kuidagi parandada saab. Nii ei mõtle mina üksi, nii mõtleb suurem osa eestlasi. Kuidas seda avaldatakse, see on temperamendi asi. Mina võin oma rahuliku iseloomuga neist asjust rahulikult kõnelda, mõni aga ainult kibedusega, mis okupatsioonivõimud oma õnnetute võtetega alata süvendavad. — Ja kus on see kõrgem koht, kus Teile soovite, et ma sääl oma mõtteid peaksin avaldama?“

„Meie 8. armee staabiülemale, major Franzile.“

„Ma olen neid juba palju kõrgemal kohal avaldand, nimelt Teile keiser Vilhelmi vennale, suuradmiraal prints Heinrichile tema Tartus viibimise puhul, aga ei leidnud neile mingit poolehoidu. Oleks asjata neid ühe väejuhile korrata. Berliinist aetav poliitika näib sinna poole sihtivat, et meie maa saatust täiesti Balti mõisnikkude kätte anda.“

Selle päale ülemlieitnant Brockhausen:

„See on vildak arvamine. Ka Saksamaale tulevad uued ajad. Ei siin ega sääl ei jää mõisnikkude endisest võimust enam jälgegi. Ma ütlen Teile, et meie siinsete mõisnikkude eesõigused maani maha kisume.“

Mina vastu: ma vastaksin Teile teie suure luuletaja Goethe sõnadega: „Die Botschaft hör ich wohl, allein mir fehlt der Glaube“ (ma kuulen sõnumit, kuid mul puudub usk tema sisse). Nii palju kui meie teie sõjavõimude tegevusest näeme, on see kõik sinna poole sihitud, et aadli võimu tõsta. Hakake päale selle mahakiskumisega, siis meie näeme. Teid juhatakse Berliinist, kus meie mõisnikkude esitajad istuvad, nagu prof. Schieman.

(Järgneb)

O. LUTS / TOOTSISI LOOD

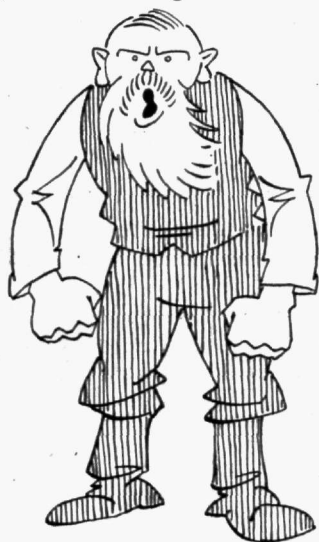

Äripäev

Pildikesed Paunverest / „Kevade“, „Suve“ ja „Tootsi pulma“ järg

Kirjutand O. Luts / Illustreerind R. Kivit

Õigus, ta ju on suur plaralõug, aga sinna pole midagi parata, niisuguseks on teda jumal loond. Tark inimene, muidugi, ütleks juba paari sõnaga ära, mis tema jõuab poole päevaga, kuid näed — pole oma käega võtta.

„Välja!“

Süütab uue paberossi, võtab kõneluseks uut hoogu, kuid samal hetkel lükatakse tagakambri üks hoolimatult lahti ning lävele ilmub Jüri traagiline kuju. Mees on äärmiselt kahvatu, silmad sügaval päälus, habe sasis. Vägevad ölad tõmblevad otsekui krampides.

„Noh, Jüri?“ hüüab Lible sõbralikult. „Tule siia, Jüri, me unustasime sinu hoopis ära. Tule, võta naps viina.“

Jüri vaatleb kutsujat mõne silmapilgu tummalt, pigistab siis käed rusikasse ja kähistab üheainsa sõna:

„Välja!“

XII.

Luts elab Raja talus nagu rott viljasalves ja juba on hakand uskuma oma kõrvu: on veel ilmas tõesti sellane maja, mis ei kõlise ja kolise nagu trumm, kus hääd sõbrad ja truud naabrid ei pea alalist pillerkaari, ei kasvata tiritammi ega kiunu klaveril mõni kuulus lauljanna, sündind aastal 1859, nagu suurem osa eesti vanema põlve kirjanikke. Peab uskuma, sest niihästi üleval kui all pole kedagi, kes ta kihutaks kodust mõne armsa isamaa lauluga. Töötab. Kirjutab Kevade II-st annet ja loeb sellest aegajalt mõne lehekülje Aliidele, Raja nooremale peretüttele; aga Teelet otsekui pelgab pisut, vahib kõõrdi ja peidab kirjutatud lehti.

Istub selgi tähtsal kosjasõidu-pühapäeval, oma toas, suitsetab, muheleb enese ette ja kirjutab siis jälle mõne rea. Jõuab kohani, kus Teele Arno Tali suhtes endale esimesed vembud sisse lööb, raputab pääd, vajub mõttesse. Mine tea, kas maksab nii? Teele ütles küll, ta ärgu temast jälle niisugust tuvikest tehku

kui esimeses jaos, aga... mine tea. Esiteks, ta on siin külaline, peaks olema viisakas pererahva vastu, teiseks võis asi sündida märksa teisiti, kui tema endale kujutleb.

Siis koputatakse uksele. Kahtlev mehike heidab kokkund pilgu läve poole, tahab juba bloc notes'i lausahtlisse lükata, kuid näeb, et tulija pole kardetav.

„Muidugi pahandate, et eksitan,“ ütleb Aliide, „kuid mina ei või sinna midagi parata. Kibelesin siin juba paar tundi, pidasin aru, kas tulla või mitte, aga nüüd ei saa enam teisiti, kui pean nägema, mis te edasi olete kirjutand. Ütlesite eile öhtul, et varsti võtate käsile minu armsa õekese.“

„Selles see lugu ongi: kas ma teie armast õekest viimaks rohkem ei puuduta kui tohib.“

„Noh,“ astub Aliide lähemale, „ta ju ise ütles, et te teda enam ei idealiseeriks. Ta koguni tahab, et temast kõneldakse ja kirjutatakse keerulisi asju.“

„Ah nii. Eks lugegem siis. Seekord parajasti veetakse Rajale palke uue maja jaoks, kui Arno Tali ootamata kambri astub säält ja Jaan Imeliku eest leiab. Kuulake, mis seepäale sünnib. „Arnol on piinlik vaadata, kuidas Teele tema ilmudes äkki tigidaks läheb: ilma mingi põhjuseta kahmab ta tahvli õe (õe!) käest ja karvustab teda juukseist, mis-

päale viimane suure kisaga sāngi ronib; kuidas ta siis laualt mõne täiskirjutatud paberilehe võtab, need vihaga puruks rebib, tükid laua alla viskab ja paar altkulmu pilku Arno poole heidab. Kuidas meeldib? Iga tahes näete, et teiegi siin hulgas olete nagu hiljuti soovisite. Aga... me võime selle koha välja jätta.“

Ilma mingi põhjuseta kahmab ta tahvli õe käest ja karvustab teda juukseist.

— ning sisse astub Ülesoo noor peremees ise.

„Miks? Mina ei leia siin midagi kohutavat. Ta katkub mind veel praegugi juuksist, kui ma tema mõnes asjas nõus ei ole. Nüüd ma küll enam mõrgama ei hakka ja süngi ei jookse, kuid siis muidugi oli see rohkem kui võimalik. Andke aga pihta, ärge kartke midagi. Näidake talle kord tema õiget nägu, võib olla siis muudab meelt. Viimasel ajal on meil suurimad löömingud Tootsi pärast, aga uskuge, mina kunagi pole end segand nende vahelkorda — ta ikka teeb ise sellest juttu. Noh, siis ma muidugi ei taha kaua kuulata, kuidas süüd ainult teise inimese kaela veeretatakse, hakan vastu.“

„Jaa,“ tõmbab Luts kulmud kipra, „ja mina pole nende lepitamiseks veel midagi teind. Teate, käisin kord Ülesool, aga siis polnud Joosepit kodus; ning õigust öelda: kuigi oleks olnud, vaevalt et siiski oleksin sõandand puudutada seda küsimust. See on habras küsimus, aga selles olen kindel, et nad kord ikkagi kokku lepivad. Teate... Ei, praegu ei saa ma teile midagi rohkem ütelda. Arvan, et selleks ajaks asjaolud vist küll muutuvad, kui Ülesool uus maja valmis saab.“

„Aga kui Teele kord oma karakterit ei muuda?“

„Loodame, et muudab.“

„Imelik küll! Kui mina kord mehele läheks, siis mina küll ei vaataks, missuguses majas pean elama.“

„Siin on päale maja veel mingi teine asjaolu.“

„Missugune?“

„Teate...“ tahab küsitav midagi vastata, kuid samal hetkel avaneb uks ning sisse astub Ülesoo noor peremees ise. Vaatab toas kord ringi, viskab mütsi toolile ja algab siis kohe:

„Noh, koolivend Luts, üks hää inimene lubas mind ikka vahel vaatama tulla, aga on vist hoopis unustand oma lubamise. Mis sa siin siis nüüd teed? Kirjutad jälle Kentuki Lõvist kõiksuguseid hulle lugusid?“

„Jaa, jaa,“ hüüab Aliide, „lugege talle seda Kuslapi lugu.“

„Oh ei, sellega on aega, parem jutusta meile, Joosep, mis teeb sinu maja?“

„No selle maja,“ vastab Toots rõhuga, „teen mina sügiseks valmis. Poleks uskund, et kõik nii hästi klapib. Tähtsam materjal peaaegu ongi koos. Ehitajaga tegin täna kaubad maha — pole kah nii kohutav kui esialgu arvasin. Nüüd on mul tarvis Lible üles otsida, aga pole teist kodus ega sääl pikakatuse all kah mitte. Pagan teab, kuhu ta on jäänd. Tahaks teist hommiku õige varakult kuhugi saata.“

Nüüd lükatakse uks õige tasa praokili, kuid jutustaja kuuleb seda siiski, vaatab ja võpatab; ning kohe võtab taskust paberrossikarbi, pakub Lutsule suitsu, tõmmab ise sügavate pahvakutega, kuna tema tööst krobeline ja kange käsi värisema hakkab.

„Kes sääl oli?“ küsib Aliide.

„Ma ei näind,“ raputab Ülesoo peremees pääd.

„Mina kah ei näind, aga tean küll, kes sääl oli.“

Ja tasa: „Tal on ikka see komme, enne salaja vaadata ja siis alles tulla.“ Ning ukse poole, valjusti: „No tule, tule, Teele, ega siin võõraid ei ole!“

„Hah,“ vastatakse teisest kambrist, „nagu ma kardaks võõraid!“

Mõne minuti kostab vaikus kogu majas, siis kostavad sammud kustki eemalt, ning siis astub kambri Raja vanem peretütar, näol üleolev naeratus, samm rahulik ja kindel. Luts poetab käsikirja sahtlisse, vahetab Liidega ühe pilgu ja on kaunis huvitatud, mis edasi sünnib.

„Ohoh,“ ütleb tulija, „isegi Joosep Toots Paunverest täna väljas... kuulub Kentuki Lõvi!“

„Jah, ma ajan Liblet taga; ei leia kusagilt.“

„Noh, siin teda küll ei ole.“ Ja õele: „Aga võib olla, et on käind, ma ei tea.“

„Ei.“

„Ah,“ arvab Toots üksluiselt, „ma ei tulnudki siia Liblet otsima, tulin vaatama, mis koolivend teeb ja lasen varsti jalga.“

„Koolivend... koolivend... Arvan, ühe ilusa supi ta sulle ikka keedab. Ainult ühest ma ei saa hästi aru — mispärast neid lehti minu eest nii hoolega varjatakse.“

„Poolik töö pole huvitav,“ pomiseb Luts. „Meie ehitame nüüd Joosepiga võidu, saab näha, kumb ennemiini valmis saab — kas tema oma maja või mina oma raamatu. Seejuures aga on Joosepil suur pluss: tema majamaterjal on juba koos, kuna mina võtan siit ja säält, mis just meele tuleb.“

Ning vaadeldes kooliõde ja koolivenda tuleb talle uuesti meele vana stseen kihelkonnakoolis, mille vast hiljuti surus oma „Kevadesse“.

Koolis on lõunavaheaeg. Kohe pärast lõunasööki toob Jaan Imelik Tootsi tungival soovil oma kandle välja ja hakkab mängima. Poisid koguvad tiheda ringina muusikamehe ümber ja kuulavad kõrvade liikudes. Natuke eemal seisavad tüdrukud, sosistavad isekeskis, tahavad „reintlendrit“. Arno Tali nõjatub

aknaraamile, karsitult vaadates

kord mängija, kord sama

Teele poole. Isegi

Toots kuulab

alul enam-vähem

rahulikult, kuid siis

tekivad ta rõugearmilisele

näole punased plekid, nagu

oleks ta korraga saand

Toots kargab nagu pöörane, lohistab Teelet enese järele, teeb seitse imet.

Pöösast paistavad naise paljad sääred ja valge alusundruk.
(Väljasõit rohelasse)

O. LUTSU uus naljajutt

Väljasõit rohelasse

ilmus „Odamehe Suviste Albumis“ R. Kiviti 12 pildiga. Saada raamatukauplustest. Hind 50 mk.

leetrid; silmad lähevad suureks, ninasõõrmed laiuli, ja enne kui keegi midagi erilist oodata teab, sammub sama mees tüdrukute sekka, teeb Teele ees sügava kummarduse, palub tantsima. „Lase nüüd ruttu üks polka,“ hüüab mängijale, „ma lähen Tali pruudiga tantsima!“ Üldine naer, kilkamine. Unustatakse kõster ja kooliõpetaja, vaadeldakse Tootsi nagu kangelat. Teele läheb häbi pärast tulipunaseks, pomiseb vastikule kavalerile ähvardussõnu ja püüab kooliõdede selja taha varju pugeda; kuid juba tabab tantsuhimuline tema käest kinni, veab ta lagedale, ning algabki sääranane tants, millist keegi varemalt pole näind. Toots kargleb nagu pöörane, lohistab Teelet enese järele, teeb seitse imet. Ja ikka nii, naerulagina saatel edasi, kuni kõstri elutoa läveni. Samal silmapilgul avaneb kardetav uks, tantsijad komistavad millegi vastu ja kukuvad täie hooga Julk-Jürile vastu kõhtu. Ning seepäele ainult müdin ja ähkimine ja tosinat paar siplemaid jalgu läve kõrval: isegi ümmargune kõster on kaotand tasakaalu, pugiseb sääli kuski ahju ja seina vahel — ei edasi ega tagasi.

Ja nüüd on need vaenulikud tantsijad mees ja naine! Oi, kui siiruviruline on ilma elu... peaaegu samane kui kellamees Lible kõne! Ja näe, veel rohkemgi: nad on juba jõudnud sattuda isegi vastollu! Ja kui nad uuesti ära lepivad, siis on üks käik veelgi rohkem. „Nii,“ ohkab viimaks nagu vana auväärt tädi, „lähebki see ilma elu — sinka-sonka — justkui taline teerada.“

„Ei,“ küsib siis Toots uuesti, „mispärast sa, Luts, ei tule mind vaatama?“

„Ah, nii. Noh, vaata, ma käisin korra. Teiseks — kui sa mind nüüd natuke kiidelda lubad — olen praegusel ajal kaunis kenakeses töö-duuris, ja kolmandaks: üks ole loomulikum, kui sina meid vaatamas käid? Ootasid sind igapäev, et tuleb, tuleb; et peab tulema. Aga nüüd, tõesti, kui ma ise poleks pulmas olnud, siis oleksin kindel, et te üldse polegi abielus.“

„Meie Joosepiga mängime Koitu ja Hämarikku,“ tähendab Teele muiates.

„Oo, see ju on väga ilus ja algupärane, kuid te mängite valesti. Koit ja Hämarik kohtavad teineteist iga kahekümne nelja tunni takka, siin aga elan mina juba

jumal teab kui kaua, kuid näen ainult Eha. Mis on juhtunud Koiduga?“

„Koidul on nüüd palju tööd,“ raputab Toots pääd. „Veel rohkem tuleb. Ei Koidul pole aega. Ta on nüüd peaaegu üksi talus, peab ise igalpool ees ja taga olema. Emast veel on pisut abi, aga isa — seda peab ennast talitama. Rasked ajad. Aga kui nad kord on mööda, siis on nad mööda, ning jääb seegi teadmine, et neist on üle saadud oma jõuga.“

„Jaah,“ arvab proua Toots, „kes oleks võind koolis arvata, et Joosepist tuleb niisugune kange mees. Kõster võib sind praegustele õpilastele eeskujuks säada.“

„Noh, mine tea, sellega vast pole kiiret — ma hakkam midagi tegema, seni pole ma veel midagi isearalikku teind.“

„Aa, no siis see jäme ots alles tuleb! Pange tähele, Luts, et teil tulevikus kõik ilusasti meeles oleks, mis Joosep Toots on teind ja olnud. Aasta paari pärast on ta juba kindlasti kas vallavanem või pääkohtumees või kiriku võormünder. Ja pidage meeles, et see kõik on saadud oma jõuga. Tulevikus peate temast hoopis teisiti kirjutama kui neis Kevadetes.“

„Miks mitte, miks mitte,“ on Luts öelduga nõus, „kõik võib olla. Kõik võib olla. Keegi ütles: „Inimene ei näe kaugemale kui oma jala ette, ja ei näe sinnagi õieti, sest komistab tihti ja murrab jala“. Aga seni, kui me nüüd siin kõnelsime, tuli mulle hää mõte: kui õige võtaksime kätte ja teeksime ühise jalutuskäigu Paunveresse.“ Ja mõttes: „Ehk leiaksime siis ka enam-vähem ühise keele.“ Ning jälle teistele: „Mina vähemalt olen tänaseks tüdind kõigest sellest Kevadest ja värgist, ning läheks end hää meelega luhytitama vanade sõprade seltsis. Võib olla, satume sel kombe isegi Ülesoole.“

„Oi, see oleks väga kena!“ hüüab noorem peretütar rõõmsalt.

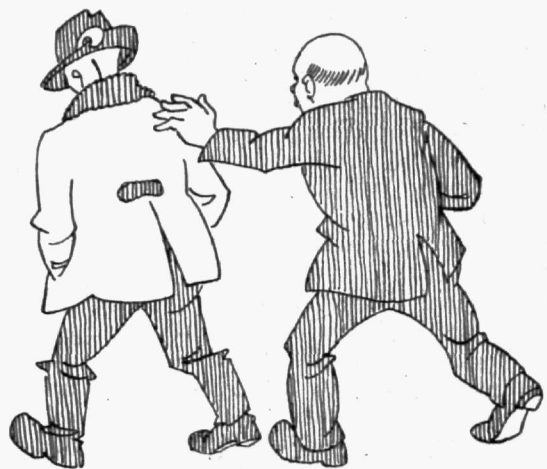
„Ega minagi selle vastu pole, ainult Joosep ei saa kaasa tulla — ta peab Liblet otsima.“

Toots mõeldab naist tõsise pilguga, ja jälle väriseb ta krobeline käsi. Välimise rahuliku koore all peitub üsna närvilik mees.

„Oh, Liblega on aega,“ arvab Luts. „Võib olla, ta tuleb meile vastu, siis polegi otsimist. Inimene ju pole nõel ega rahakott, et ta ära kaob ja kadunuks jääbki.“

„Aga te ometi näete, et Lible talle siiski on tähtsam, kui meie kõik kokku. Mistarvis sundida inimest — las' läheb otsib, keda tal tarvis on.“

„Jah,“ vastab Ülesoo peremees häälte värisedes, „Lible tõesti on mu ainsam abimees ja nõuandja; teda ma ksaab otsida. Ja sellepärast siis ka parem minna, kui siin kuulata kõiksuguseid näägutusi.“

„Pea n'd kinni, Joosep, aega on.“

Toots noogutab toasolijatele pääd ja sammub ukse poole. Noor abikaas vaatab talle kibeda naerutusega järele, öeldes: „Mine, mine, mine! Kes sind keelab.“

Siis heidab Luts ütleja poole paluv-manitseva pilgu, tõuseb istmelt ja läheb Tootsile järele. Eeskojas saab koolivenna kätte, paneb käe ta õlale:

„Pea n'd kinni, Joosep, aega on. Tule tagasi, ma tahan sinuga kõnelda.“

„Ei.“

„Tule n'd tagasi.“

„Ei. Kõnelda võime mõni teine kord. Tule Ülesoole, säääl kõneleme niipalju kui soovid. Muu seas ma ju saan aru, mispärast sa mind tagasi kutsud — aga see on tühi töö. Sa näed ju väga hästi, et siin pole midagi parandada ega paigata. Mis on, see on.“

„Kuula siis vähemalt, palun, mis ma sulle ütlen.“

Luts sosistab Tootsile midagi kõrva ja küsib siis valjult:

„Sa, võib olla, ei teagi seda?“

„Ükskõik,“ kehitab teine õlgu. „Mis võin mina sinna parata. Niikaugel on oldud enne tedagi, aga ikka on jäädud inimeseks. Minuga käiakse ümber justkui pajajtsiga.“

„Tule n'd tagasi. Ole mõistlik mees, nagu sa koolis teistele alati soovitasid. Ära janda. Lähme kõndima, küll näed, tuju paraneb mõlemail.“

„Ei, seekord igatahes mitte.“

„Ära ole narr.“

„Ei ole. Narridel on õnne. Minul pole õnne — tähendab, et pole narr. Võib olla, et varemalt olin, aga nüüd on see paar kuud mu targemaks teind kui kogu eluaeg.“

„Aga Joosep, kas sa seda ei tea, et targem annab järele.“

„Aga kas sa, Luts, seda ei tea, et siis peab ta ka järele andma kogu eluaja? Ise tahad olla kirjanik ja samuti mõistlik mees.“

„Aga ära unusta, et sinu naise elus on praegu erakorraline ajajärk; nüüd on sinu kohus end natuke ära salata, nagu öeldakse.“

Toots mõtleb pisut, kehitab siis õlgu, sügab lõuga, ja juba on koolivend kindel, et ta siiski tagasi tuleb. Aga säälsamas tuleb Teele eeskoja lävele ja hüüab:

„Las' läheb, las' läheb! Tulge sisse, Luts, ärge külmetage. Temal on vaja minna, ärge pidage kinni.“

„Luts teeb hüüdjä poole tõrjuva liigutuse, tõmbab siis Joosepit käiksest, ning tasa: „Tule, tule!“

„Ei. Nüüd koguni mitte.“

„Hää küll, aga siis teen sinust Kevades niisuguse jekimi, et sa iseendki ära ei tunne.“

Toots kehitab õlgu, tõmbab enese lahti ja läheb sõnalasumata minema. Läheb ja mõtleb; kaua umbes võib kesta niisugune aeg, kus ta aeg-ajalt tuimenend südame haavad uuesti ja uuesti lahti soritakse. Tekib tüdimus ja ükskõiksus oma tööde ja toimingute vastu; ei taha enam näha niihästi vana kui uut maja, võtaks kätte ja kihutaks Venemaale tagasi, nagu kord kavatses juba suvel. Mistarvis siin sekeldada — küla naeruks ja pilkeks? Uudiseks oli vaid see asjaolu, millest Luts talle ennist kõneles. Kui see tõsi on, siis... igatahes... peaks seda arvesse võtma ja Teelele veel kord milgi kombel läheneda katsuma.

Aga miks ei kõnelend Teele ise sellest? Romanides tegid asjaomased sellest ikka rõõmsama silmapilgu. See oli nagu ära tehtud, et ta enesest

ja oma naisest alati pidi teateid saama — võõrastelt inimestelt.

Juba tahab ristteelt kodupoole pöördä, aga säääl kõõgerdab vorstitegija majast keegi isik, hüüab midagi ja vehkleb kätega. Muidugi — seesama poolpurjus Lible.

„Oh-oh — oodake, Joosepi-isand, mul on tähtsad uudised.“

„Sa pole kunagi ilma tähtsate uudisteta. Kõnele kähku, siis ütlen mina, mis sa homme hommiku tegema pead.“

„Kähku... Kos sa niisuke si asju saad kähku kõnelda. Ma käisin täna kosjas, selle Aaberkukega, teate, säääl Purtsli talus.“

„Et sind

ka igale

poole jat-

kub! Et sa

oma nina ka

igasse as-

jasse topid!

Praegu on

sul naine ja

laps kodus,

ootavad;

kas sa nende

juures ei

võiks olla

vahel mõne

tunni?“

„Jah, noh,

sinna ma ju

praegu lä-

hengi, kulla

Tootsi-saks.

Säääl on õhtuni veel aega

küllalt jõeleda.

Aga kas teate, kelle me sääält eest

leidsime? — Vana ärimehe Nossovi. Teate, selle —

„Tean, tean, kõnele aga edasi.“

„Ei kedagi, viinad kaasas ja nii edasi. Sõime

jõime, aga ega me seda ei teadnud, et see Jüris-

ulane seda Purtsli perenaist omale tahab. Muudkui

välja ja välja! Katsusime, et tulema saime. Muudkui

saani ja ajama.“

„Noh, ja mis sa siis nüüd targem oled?“

„Einoh, mis ma n'd targem olen, aga niipalju

ikke tean, et ma Purtslile enam oma jalga ei vii. Vana

Aaberkuuk sai Jüri käest võmmu selga — muudkui

nohises. Viinad ja sakuskad jäid kõik sinna, kellel

neid enam aega oli korjata.“

„Neist muidugi on sul kõige rohkem kahju?“

„Kahju neh. Aga ühe pooliku sain ikke üsna

tõmmata. Näe, siin ta on, vast soovite mekkida, Üle-

soo peremees?“

„Ah, jäta järele. Parem ütle, kuhu see Nos-

sov jäi?“

„Häh, Nossov kargas saani jalastele, haaras minul

kaelast kinni, tahtis ära lämmatada. Koer hakkas tei-

sel säärest kinni, naksti ja naksti. Siis karjuma.

Aaberkuuk, ise kange mees nagu pull, aga muudkui

bobusele piitsa. Einoh, ega me keegi ei teadnud, et

see Jüri nii hull inimene on ja marru läheb. Jumala

eest, marru! Noh, siis teepeal veel ümber, hobune

hakkas lõhkuma, Nossov kaotas mütsi —

„Hää küll, aitab juba. Kus Nossov nüüd on?“

„Nossov läks Ülesoole. Ostsime poest ühe rattas-

sõitja mütsi, pani pähe ja läks.“

„Nii. Mine nüüd koju ja tule homme varemini.

Ma tahan su mõisa saata. Võib olla, tulen ise teise

hobusega kaasa.“

„Näe, siin ta on, vast soovite mekkida, Ülesoo peremees?“

Mayne Read'i romaan

Järg

Nähtavasti taheti Isidoorat ümber piirata. Ta kuulis mitmelt poolt kergest hobuste astumist. Ratsanikud vaiksivad. Ootaja süda hakkas kartuse pärast tugevamini tuksuma. Mis siis, kui need vaenlased on? Neiule tuli Miguel Diats ja komantshid meelde. Pöösad ja puulehed teda nende eest varjata ei jõua. Üles nad ta leiavad. Hobuse hirnumine juba andis ta ära. Isidoora andis hobuselle kannukseid, sõitis pöösaste vahelt välja ja lootis oma hobuse väledate jalgade päale. Temaga ühel ajal kihutas tihnikust mitu ratsanikku välja. Tagasi vaadates nägi põgeneja, et need punased mehed olid. Nende näod olid tätuveeritud ja juuste ehteina juuste sees oli mitmevärvilisi sulgi.

„Indiaanlased!“ mõtles Isidoora ja ajas hobust tuhatnelja.

Indiaanlased kihutasid vaikides Isidoorale tagant järele, ilma hariliku kisata, mis metsikuil viisiks on. Nii-sugune tagaajamine oli seda kardetavam. Rahu ajal indiaanlased eurooplastele midagi ei tee. Ainult siis on tülitav nendega kokku juhtuda, kui nad tulevett, s. o. viina täis on joond ja purju jäänd. Siis on naisterahval nende poolt sama karta, mis joobnud madruste salga poolt oodata oleks. Nüüd oli rahu lõpetatud ja indiaanlastega kokkupuutumistel olid teistsugused järeldused.

Kannustega, piitsaga ja karjumisega ergutas Isidoora hobust kiiremale jooksule. Tagasi vaadates nägi ta, et ainult neli ratsanikku talle järele sõitiski. Tema ühe järele oli neid palju. Isidoora ainuke lootus oli Alamosse jõuda, kus tehhaslased talle appi võiksid tulla.

LXVII. Indiaanlased

Tagasi vaadates nägi Isidoora, et üks indiaanlane üsna ligi on jõudnud; ülestõstetud käega keerutab ta lassot, et seda põgenejalle kaela visata. Neiu pööris hobuse järsku mäe otsa. See tee oli kardetavam, aga lühem. Tee oli ka sellele tuttav, kes järele kihutas. Mäe harjalt nägi Isidoora tehhaslaste salka Dsheraldi õues ja need nägid põgenejat.

„Appi, päästke!“ karjus neiu. „Indiaanlased ajavad mind taga!“

Mäe all seisjad nägid nüüd ka tagaajajat indiaanlast. Ta oli valmis lassot põgenejalle kaela viskama, seepärast ei pannud ta meeste salka mäe all tähele, ei kuulnud ka oma ohvri karjumist. Korraga kõlas pauk. Seb Stemp tõmbas püssikuke maha. Indiaanlane nägi suitsu ja umbes sada püssi otsa, mis ta poole olid pöördud. Järsku käänas indiaanlane ümber ja põgenes. Seda tegid ka ta seltsimehed.

„Kahju!“ ütles Stemp. „Pidime naisterahva elu päästma, muidu oleksime võind siin oodata, kunni indiaanlased meile ise sülle oleksid joosnud, siis ehk oleksime neilt tapmise kohta ligemaid teateid saand, mis meil nüüd puuduvad.“

Indiaanlaste ilmumise tagajärg oli see, et enamus, kes Dsheraldi hukka mõistis, nüüd vähemuse arvamisega

ühines, mis surmanuhtluse vastu oli. Kohus jäeti pooleli. Otsusteti Dsherald kolooniasse viia ja ta säääl hariliku kohtu kätte anda. Stemp astus Dsheraldille ligi, võttis tal pulga hammaste vahelt ja päästis kõvasti kinniseotud käed lahti.

Nüüd hakati küsimust arutama: kas indiaanlasi taga ajada või ei? Enamus oli tagaajamise vastu. Mehed nägid ainult nelja indiaanlast. See võis suure mitmesajalise salga eelvägi olla. Taheti ära oodata, kunni Isidoora siia jõuab ja lähemat seletust annab. Tee on minule tuttav, sest ta ise juhatas kavalkaadi siia. Isidoora ootel istusid mehed hobuste selga, et tarvilisel viisil komantshe vastu võtta, kui seda vaja peaks olema. Aeg venis, aga Isidoora ei tulnud ikka veel. Paljud, iseäranis noored, said rahutumaks ja hakkasid enestele etteheiteid tegema, et nad neiule vastu ei sõitnud ja ta hädasse jätsid. Võib olla, on ilus Isidoora nüüd hirmsa metslase kaisus. Neiu aga hüüdis neid appi ja lootis tehhaslaste päale! Valgete sees ärkas suguviha punaste vastu. Need tapsid Henri Paintdeksteri ja võtsid nüüd ilusa mehiklase vangi. Seda ei jõudnud tehhaslased kannatada ja sõitsid indiaanlasi jälgima. Ainult mõned jäid Dsheraldi onni ette lagendikule. Nende seas oli Morisi kolm truud sõpra: Seb Stemp, kes vaikus ja indiaanlaste kohta isearvamisel oli; Luise, kes täna oma osa ära oli mängind nüüd kõrval seisis ja isegi oma vana sõbra juurde ei läind, et mitte asjata kahtlust äratada, ja viimaks iirlane Felim. Kui Felim nägi, et ähvardav hädaoht mööda oli, ronis ta suure tamme otsast maha, mille harude vahele ta enese oli peitnud, ja hakkas onnis jälle teenija kohuseid täitma.

Tunni aja pärast jäi Alamo onnike tühjaks, võib olla päriseks, sest Moris Dsherald viidi kolooniasse.

LXVIII. Pettumus

Sõjakäik komantshide vastu kestis kõigest kolm neli päeva. Selgus, et sõja algaja oli salgake indiaanlaste noormehi, kes vahvuse vaimustuses lahingut tahtsid teha, et sääält mõned skalbid võidumärkidena ja vaenlaste hobuseid ja sarvloomi sõjasaagina koju omastelle näha viia. Võib olla, et vaprust ülevoolav noorsugu ilma suguharu vanemate loata katsus vaenuvankrit veerma lükata. Komantshid tapsid ja skalpeerisid mõned valgete naised ja lapsed.

Indiaanlastele vastu saadetud soldatid võtsid rõvituid karjad nende käest, kihutasid komantshid üle Tehhase piiri ja tulid siis Inge kindlusse tagasi, sest kaugemale minna ei olnud neil käsku. Mõned noored ohvitserid olid väga pahased, et neile ei lubatud indiaanlasi kaugemale jälgida. Kahjuks ei pea mõned tsiviliseeritud inimesed metsikuid indiaanlasi inimesteks. Mõni auahne ohvitser võib metsiku indiaanlase niisama kerge südamega surnuks lasta nagu kütt metsloomi. Kindlusse tagasi tulnud ohvitserid kahjatsesid südamest, et neil võimalik ei olnud indiaanlasi kümnete kaupa

maha tappa. Kui sõjamehed kuulsid, et komantshid nende äraolekul hoopis teisest küljest valgete sekka olid ilmud, lootsid nad rõõmsas ärevuses uuest sõjakäigust osa võtta. Suur oli ohvitseride pettumus, kui Alamosse sõitnud mehed hommikul Leonisse tagasi tulid ja jutustasid, et nad kuskil komantshe ei näind, selle asemel leidsid aga metsast puutüve õõnsusest indiaanlaste ülikonnad ja muud üksikud riideosad, sulgedest päähted ja näovärvi. See laseb arvata, et mõned valged olid endid indiaanlasteks maskeerind.

Indiaanlaste puudusel hakkasid garnisoni ohvitserid päevakorral olevate asjade ja sündmuste kohta huvi tundma: räägiti kõige ilusama naisterahva käigust Alamos, ta venna salapärasest kadumisest, veel salapärasema pääta ratsaniku ilmumisest, indiaanlasteks maskeeritud valgeist, ja ebatapja kinnivõtmisest ja kindluse vangimõisest. Sama suure huviga räägiti teisest iludusest Isidoora Kõvarubio de Los Ljanosist ja võimalusest ilma kohtuta poodud saada, millest mr. Dsherald miss Pointdeksteri ja Seb Stempi eestkostel pääsis. Kõige rohkem huvitas ohvitseri Moris Dsheraldi asi. Kapten Slomen pidas kindlasti võimatumaks, et Dsherald tapja on.

„Kõik tunnistused räägivad ta kahjuks,“ tähendas Krosmen. „Tapetu onupoeg kuulis, et Dsherald Pointdeksteriga tülis oli.“

„Miks peab siis iga tüli tapmisega lõpma?“

„Kas arvate, et nad kaksikvõitlusel olid?“

„Mispärast pidid nad kaklema?“

„Kas teie siis ei tea, mispärast mehed harilikult kaklevad?“

„Naisterahvaste pärast, muidugi,“ naeris dragun, „aga missuguse naisterahva pärast pidid nad kahekesi kaklema? Ega's ometi Pointdeksteri õe pärast?“

„Raske on otsustada,“ ütles Slomen õlgu kergitades.

„See on võimatu! Mis ühist on miss Pointdeksteril ühe mustangide püüdjaga?“ imestas Krosmen.

„Armastus on demokraatlik, kallis Krosmen! Ega ma seda ei tahtnud tõendada, et tüli miss Pointdeksteri pärast tuli. Pääle tema on meil koloonias veel teisi ilusaid neidusid.“

„Teie haavate ja alandate me daame, kapten Slomen!“ hüüdis Krosmen. „Meie garnisonis tunneks ennast iga daam selle läbi alandetuks, kui ta nime ühe avanturisti¹⁾ ja hobusevarga nimega kõrvu säetaks. Päälegi võib tapja olla.“

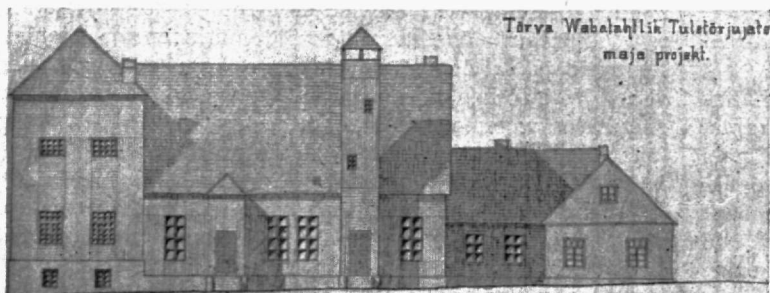
„Dsherald ei ole äyanturist ega hobusevaras. Ta on kasvatuse poolest päris dshentelmän. Meie daamide seltsis oli ta alati viisakas.“

„Jumal teab, ehk oli tüli põhjuseks ilus senjoriita, kellest palju räägiti,“ tähendas Kenkok.

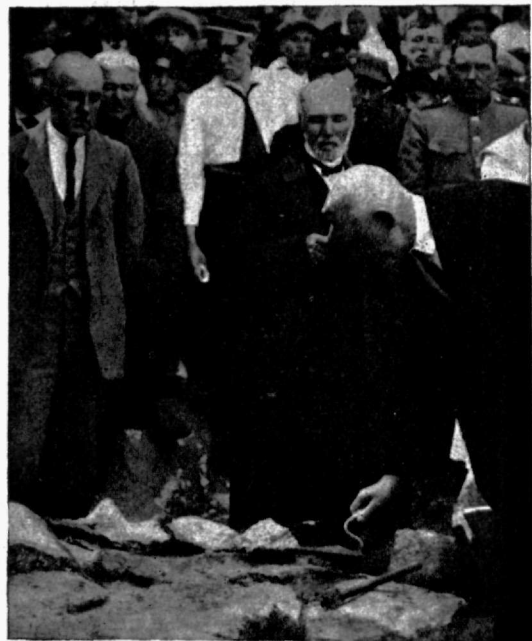
„Dsherald istub nüüd ühes oma teenijaga vahthoones kinni. Ma ei mõista, miks major vahimeeste

1) Õnneotsija.

Tõrva Vabatahtliku Tuletõrje Seltsi uus maja

Pildid. Pähemal pool üleval: Seltskonnategelased ja külalised Tõrvas uue maja nurgakivi panekul: X E. Kymenthal — Tõrva Vab. Tul. Seltsi päämees. 1. G. Tults — Tõrva V. T. S-i esimees. 2. H. Hiop — Patküla Noorsoo Ühingu esimees. 3. K. Tuvike — Helme-Tõrva Harid. S-i esimees. 4. Millerson — Valga Vab. Tul. S-i esimees. 5. H. Kerg — Valga eesti-läti koguduse õpetaja. 6. E. Habicht — Patküla vallavanem. Pähemal pool all: Ehitatava maja nurgakivi panekul mälestuste kinnimüürimine ja nurgakivi kinnitamine 9. juunil s. a.

Tõrva Vabatahtliku Tuletõrje Seltsi uus maja, mille nurgakivi panek oli 9. juunil s. a., ehitatakse pildil esitatud kavandi järele ja peab lepingult täitsa valmis saama 1. detsembriks 1924. Maja saab suur palkidest ehitus — 21 sülda pikk ja 10 lai — avara pidusaaliga umbes 600 inimesele ja kõigi tarviliste kõrvalruumidega (koosolekute saal, jalutusruum, näitlejate toad, puhvet jne.). Ehituskulusid on ette nähtud 3.800.000 marka, mida loodetakse kokku saada pidudest, loteriist, laenudest ja vabatahtlikkudest annetustest.

Mälestussammas ratsa-rügemendi langnuile

Tartus avati 6. juulil mälestussammas ratsa-rügemendis vabudusõja keste langnuile.

Mälestussammas on ehitatud raudkividest ja betoonist, välimuselt lihtsa kujuline. Samba kõrgus ühes vundamendiga on 21 jalga. Eesküljel on sissemüüritud kivi päälkirjaga: „1918–1920 vabaduse eest langenud rügemendi poegadele. Ratsa Rügement“.

Ehitus on tehtud rügemendi omal jõul ja nõul. Lõpulikult, nagu pildil näha, kujunes alles tegeliku töö juures.

Samba jalale on sissemüüritud lahinguväljal vaenlaselt võetud kuulipildujad ja püssid. Samuti väike grupp külmi sõjariistu. Samba otsas on piigi otsadest rist. Esiküljele on veel asetatud rügemendi märk, mis oma seppade töö, rauast taotud. Toid juhtisid isiklikult rüg. ülem major Bassen-Spiller ja kapt. Kramm. Avamisest osavõtma oli kogund hulk rahvast ja kaunis koguke sõjaväe ja seltskonna esitajaid. Korporatsioonid Vironia ja Fr. Estica olid oma lippudega.

Jumalateenistuse pidas õpetaja Treumann, millele järgnes pärgadepanek samba jalale. Pürgasid panid: sõjamineisterium, kolonell Jonson, ratsa-rügement, Tartu linna valitsus, Tartu maakonna valitsus, 5. jala-rügement, Sakala-rügement, 7. jala-rügement, 2. diviisi suurtükivägi, mõlemad nimetasud korporatsioonid, Vigasatunud Sõjameeste Ühing, Tartu naiselts, Tartu tuletõrjujad, Tartu

linna politsei, Tartu maakonna politsei, „Postimees“ võttis oma hoole samba ümbruse lilledega kaunistamise edaspidiseks, pärja asemel.

Lõpuks mängis rügemendi orkester langenute mälestusviit, mis selleks eriliselt kirjutatud. Seda viit mängib nüüd kvartett iga õhtul kell 9 samba juures avamise päevast pääle kogu aeg, mil rügement praeguses piirkonnas asub.

Pildid: pah. p.: mälestussammas, par. p.: mälestussamba avamisel. S.

arvu suurendas ja vange hoolsamini valvata käskis. Vaevalt võib arvata, et nad põgeneda katsuksid.“

„Vaevalt,“ arvas teine. „Ma tulin praegu vaht-
hoonest. Dsherald sonib palavikus. Temast ei ole
põgenejat.“

„Ehk tahab teda mõni vangist ära varastada.“

„Ah, see on võimalik!“

„Jah, arvan, et Dsherald on vangis rohkem kaitstud,
kui vabaduses. Lintshi kohus tahtis teda surma mõista.
Kuulsin, mehed kahjatseda, et nad seda ei teind. Sää-
l päästis teda vana kütt Stemp. Dsheraldi õnneks toodi
ta siia ja pandi vahthoonesse kinni. Kui ta paraneb,
siis tuleb ta muidugi korraliku kohtu ette.“

„Millal ta paraneb? See võib kaua kesta.“

„Ehk paraneb ruttu. Ta kannatab vaimliselt roh-
kem, kui kehaliselt.“

„Loodan, et ta enese eest niipalju jõuab kosta, et
kohus ta vabaks mõistab,“ arvas kapten Kenkok.

„Kahtlen väga,“ ütles dragun Krosmen pääd
vangutades.

„Vabaks saab!“ tähendas Slomen.

LXIX. Tapetu kodus

Pointdeksteri majalised olid kurvad. Vudlei, ta
tütar ja Kassius ei rääkind üksteisega. Lõunalual

kokku saades kõneldi ainult tähtsusetas asjust. Majas,
mida õnnetus taband, on ikka nõnda. Keegi enam ei
kahelnud selles, et Henri tapetud on. Pääle üleüldise
kurvastuse oli igal ühel veel oma isiklik salamure, mida
keegi teisele ei tahtnud avaldada.

Uhke plantaator oli nagu kokkuvajund oma mure-
koorma alla. Ta ohkas tihti, ja mõnikord tulid need-
mise sõnad ta suust kuuldavalle.

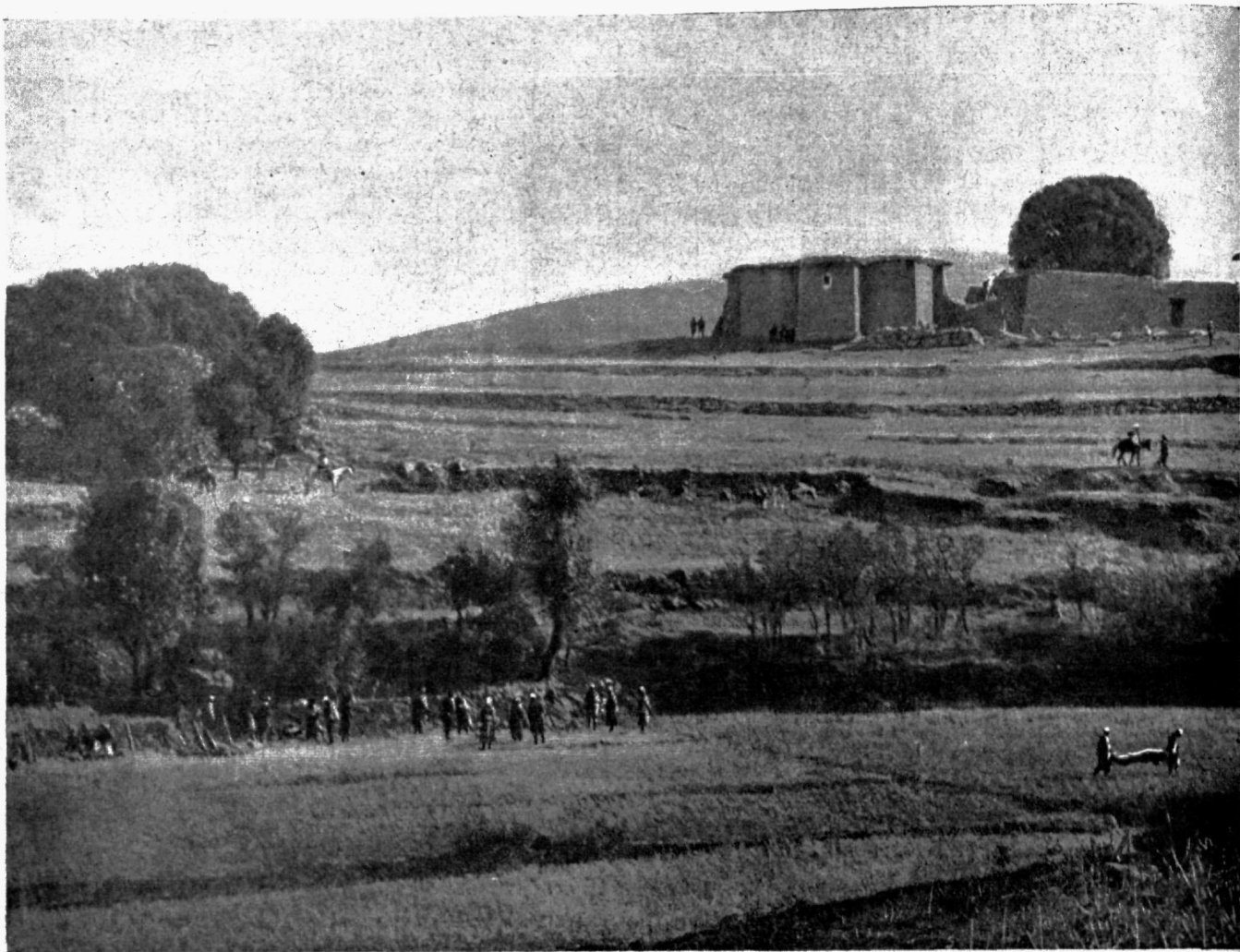
Kalhun oli päevad otsa kodunt ära, ilmus koju
ainult lõunaks ja õöseks. Ükskord oli ta terve päeva
ja pool ööd väljas.

Luise istus alati omas kambris või jälle katuse
terrassil, mälestas õnnelikke päevi, nuttis kadund venna
pärast ja kartis veel üht kallist inimest kaotada. Luise
teadis, et Dsherald kindluse vahthoones kinni on. Teda
ei kohutand vangimaja seinad, vaid kahtlemine, kas need
ka küllalt kindlad on, et Dsheraldi ta vaenlaste eest
kaitseda. Luise kõrvu ulatasid jutud, et Dsheraldi üle

*Ilma teineteise tuudmata on Soome-Eesti hõimrahvaste
lähenemine võimata.*

*Ilma Soome tundmata on „Soome sillast“ kõnelemine
tühi sõnakõlksutus.*

*Soome tundmaõppimiseks on praegu ilmund kõige parem
abinõu — koguteos „Soome — maa, rahvas ja kultuur“, mis
on kokku säetud paremate asjatundjate poolt.*

Episood hispaanlaste võitlusest Immouzert'i lahingus: marokolased harven

tahab kohut mõista veel vihasem trobikond kohalikke tehhaslasi, kui esimene salk Alamos. Leidus aga ka rahulikke ja erapooletumaid inimesi, kes kindlasti salkkonna kohtu vastu olid. Metsast leiti indiaanlaste riided, mis tõendasid, et küskil ebapunased liikumas olid, aga Dsheraldi asjasse ei toond see midagi uut. Kust tuli siis see sallimatus ja salaviha õnnetuma mehe vastu? Seda teadis kolm inimest: Seb Stemp, Luise Pointdekster ja Kassius Kalhun. Kapten Kalhuni rahaga äraostetud Miguel Diats oma seltskonna jävistest seltsimeestega õhutas elanikkude keskel vaenu vangistatud Dsheraldi vastu. See arvamine tekkis kõige enne Seb Stempile pähe ja ta avaldas seda Luisele.

Vahthoone ukse ees oli alati salk uudishimulisi vahtijaid. Luise ei julgend sinna ligigi minna. Kui ta seltskonna arvamist ei oleks hoolind, siis ometi ei oleks isa teda lasknud sinna minna, sest isa valvas tütre iga sammu.

Seepärast oli Luise alati kodus ja istus tundide kaupa terrassil. Ta kõrvus kajas veel koleda salga kisa, mis Alamos Dsheraldi surma nõudis, ja neiu mõtles hirmuga õnnetuma ja alandatud vangi pääle, kes säält, võib olla, ainult selleks välja tuuakse, et teda surmata.

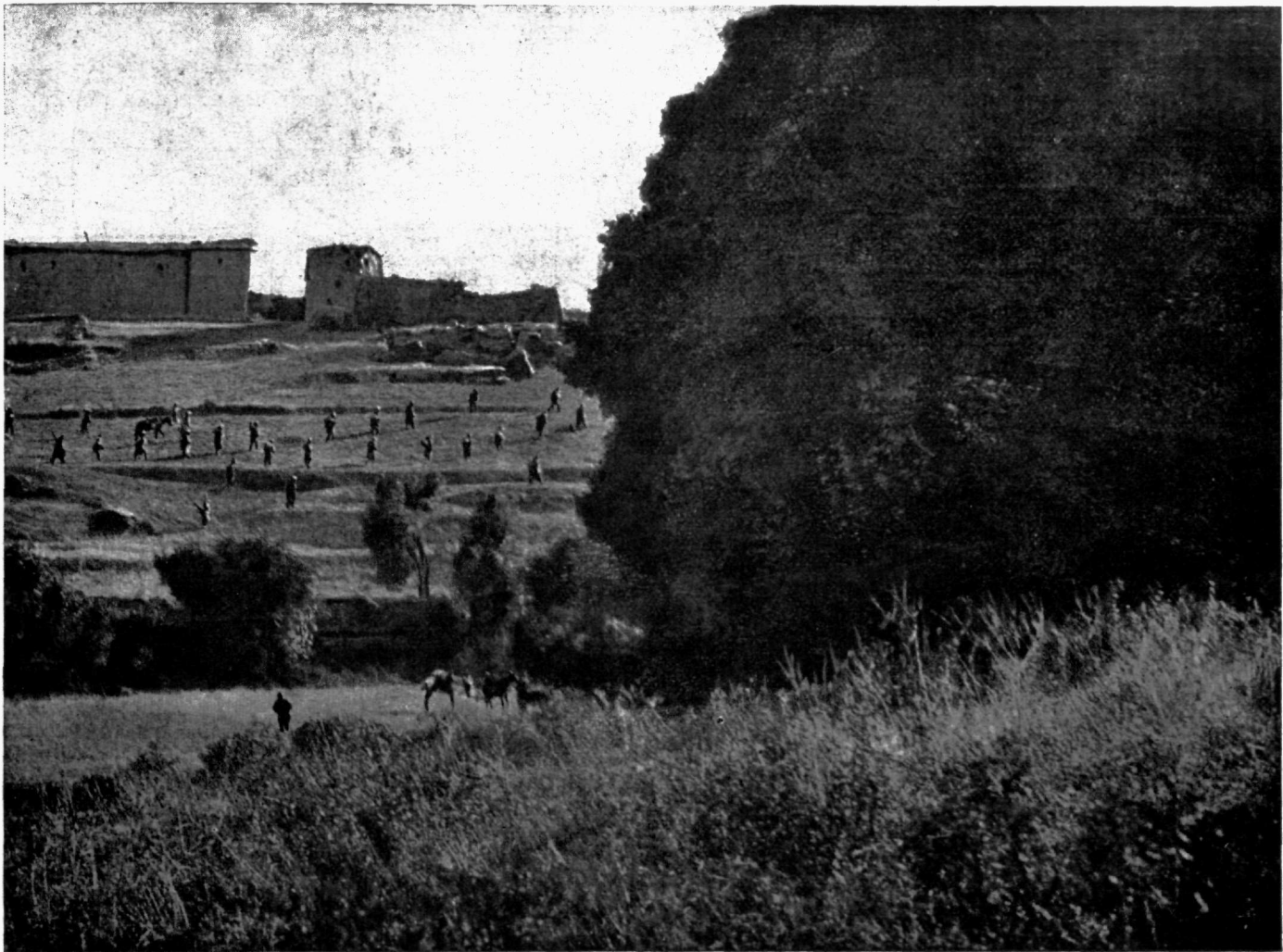
Neljandal päeval tuli Seb Stemp istandikku. Ta tõi rahustavaid teateid, et major oma soldatitega kindlusesse tagasi on tulnud ja nüüd Dsheraldil meeste salga poolt midagi karta pole. Stempi palvel suurendas major

vahtide arvu. Stemp teadis veel rääkida, et Miguel Diats oma seltsimeestega ka kinni on võetud. See teade rõõmustas Luise, sest Diats oli kõige agaram agent, kes Kalhuni juhatusel Dsheraldi vastu tegev oli.

LXX. Hääd teed, Seb!

„Ütelge, Stemp, mispärast Diats kinni võeti?“ küsis Luise. „Et ta halb inimene on, seda ma tean ega räägi temast paha ilma asjata.“

„Ega te üksi nõnda ei mõtle, miss Luise! Usun kindlasti, et Miguel Diats teie venna tapmise asjas osaline on, ja just järgmistel põhjustel. Te teate, et puu õõnsusest indiaanlaste ülikond leiti. Need ebaindiaanlased olid ka Dsheraldi majakeses ja mängisid säält kaarte. Need olid hispaania kaardid, ja oma vahel rääkisid mehed hispaania keelt, nagu ma Felimi jutust aru sain. Sellest järgneb, et kaardimängijad olid indiaanlasteks maskeeritud mehhiiklased. Teie mäletate sedagi, miss Luise, et metsikud teist korda onnile liginesid sel ajal, kui tehhaslased säält Dsheraldi üle kohut mõistsid. Neid oli jälle neii! Ma lasin paugu ja kuul tabas üht, sest ega ta müidu lassot nii kergesti käest ei oleks lahti lasknud. Üks neist indiaanlastest on märgitud. Oleksin nad ennem võind avalikuks teha, seda enam, et neid teie venna tapmises kaassüüdlasteks pean, aga tahtsin enne kindlaid tõendusid koguda.“

datud ahelikus pääletungimas (esiplaanil kantakse haavatut lahinguliinilt)

„Ja olete saand, mr. Stemp?“

„Õõnsa puu juurest, mille seest riided leiti, jälgisin ma kõiki nelja kunni nende majadeni. Kui major kindlusse tagasi jõudis, teatasin seda talle ja see lasi mehed kinni võtta. Üks nendest oli käest haavatud, Miguel Diats.“

„Siis tema oli see!“

„Ja naisterahvas oli vist mehhiklane Isidoora. Nähtavasti on nende vahel mingisugune saladus.“

„Ütelge, mr. Stemp, kas see mehhiklane tihti mr. Dsheraldi juures oli?“ küsis Luise arglikult.

„Arvan, et ta millalgi ennem Alamos ei ole käind. Oleks ta säääl enne käind, jutukas Felim oleks mulle sellest tingimata rääkind; aga midagi sellesarnast ei ole ma ta käest kuulnud. Felim rääkis, et Alamos olla üks teine naisterahvas käind...“

„Kes?“

Luise kahjatses, et ta seda küsis, sest Seb Stemp vaatas tähendusrikkalt küsijalle otsa.

„Siis te peate neid mehhiklasi meie õnnetuses süüdlasteks?“ küsis neiu juttu teisalle pöördes.

„Näib, et mehhiklased süüdlased on, aga mõnikord langeb kahtlus kellegi teise pääle.“

„Ega ometi tema pääle, mr. Stemp?“

„Ei, mustangide püüdja pääle ei lange kahtluse varjugi.“

„Aga kõik tunnistused käivad ta vastu! Kas peaks võimalik olema ta süütust tõendada?“

„Ehk läheb korda. Prerii on suur raamat; teda peab mõistma lugeda. Olen harjund seda mõistma. Viimasel ajal pidin vahthoone läheduses olema, ja mul oli võimatu oma uurimisi jätkata. Tänu Jumalalle, et ammuugi vihmasadu ei ole olnud, muidu oleks vesi kuriteo jäljed uhtund, kui neid laanes olemas on. Mr. Dsherald on juba vähe paranend — nägin teda täna hommikul — ja nüüd võin minna. Varsti hakkab kohus Dsheraldi asja arutama, seepärast pean ruttama, et preriist uusi tõendusid leida Dsheraldi kasuks ja tõsiste süüdlaste kahjuks. Kolme päeva pärast loodan tagasi tulla.“

LXXI. Kõrb hobune

Seb Stemp jättis Luise jumalaga ja tuli talli juurde, kus Pluuto tema vana mära söötis. Jutukas neeger algas kütiga juttu.

„Kuhu te nõnda ruttate, mr. Stemp? Laske hobust rohkem puhata. Näete, kui äraaetud ta teil on!“

„Tuleb sellest, et ta sada penikoormat kahe tunniga ära joosis.“

„Ohoo! Kuidas te kihutate, mr. Stemp! Mr. Kalhuni hobune pidi tol ööl ka kõige vähem kaks sada penikoormat ära joosnud olema.“

„Mispärast sa nõnda arvad, et ta hobu kaks sada penikoormat öösel pidi ära joosma?“

**Tutenkhameni leiust lähemat ülevaadet
saada võimaldab ainult**

„Odamehe Suviste Album“.

**Artiklid „Tutenkhameni haud,“ „Tutenkh. ja XVIII
dünastia kunst“ ning „Kui Tutenkh. maeti“ on
ilustatud 32 tekstiseletava pildiga. Hind 50 mk.**

„Seepärast, et hobune oli üleni valges vahus, tui-
gerdas jalgadel ja värises väsimusest.“

„Millal see oli?“ küsis Stemp.

„Sel õöl, kui hommikul mr. Henri enam koju ei
tulnud.“

„Kes sõitis siis kõrviga?“

„Ei tea. Keegi ei näind, kes kõrvi tallist välja
viis ja tema latrisse tagasi tõi.“

„Kes võis hobust sinu teadmata võtta? Kas
mõni sulastest?“

„Ei, ei! Kõrvi seljas ei julge keegi muu ratsutada,
kui mr. Kassius.“

„Siis sõitis mr. Kassius temaga.“

„Seda arvasimegi esite.“

„Kes sundis teid oma arvamist pärast muutma?“

„Mr. Kalhun ise. Küsisin temalt, miks kõrv nõnda
ära on aetud: sai minule tigidaks ja karjus, et see ei
ole minu asi küsida, löi mind piitsaga ja lubas mulle
veel sada lõõki anda. Ma ei ole mr. Kassius millalgi
nii vihasena näind.“

„Kus ta nüüd on? Selle järele, et hobune kodu
on, peab ta ise ka kodu olema.“

„Ei, ta sõitis välja. Nüüd on mr. Kalhun harva
kodu. Tost kohutavast õöst saadik ei sõida ta enam
kõrviga. Tal on vist kahju, et vaese looma nõnda ära
ajas. Nüüd ratsutab mr. Kassius halli seljas.“

„Noh, peaksin ka oma looma hoidma. Las'
puhkab natuke ja pureb kaeru. Too mulle, Pluuto,
selle aja sees midagi suhu pista!“

„Joosen kui tuul kõõki ja toon, mis kätte saan,
mr. Stemp! Muidugi, puhake ise ja laske hobune hinge
tõmmata!“

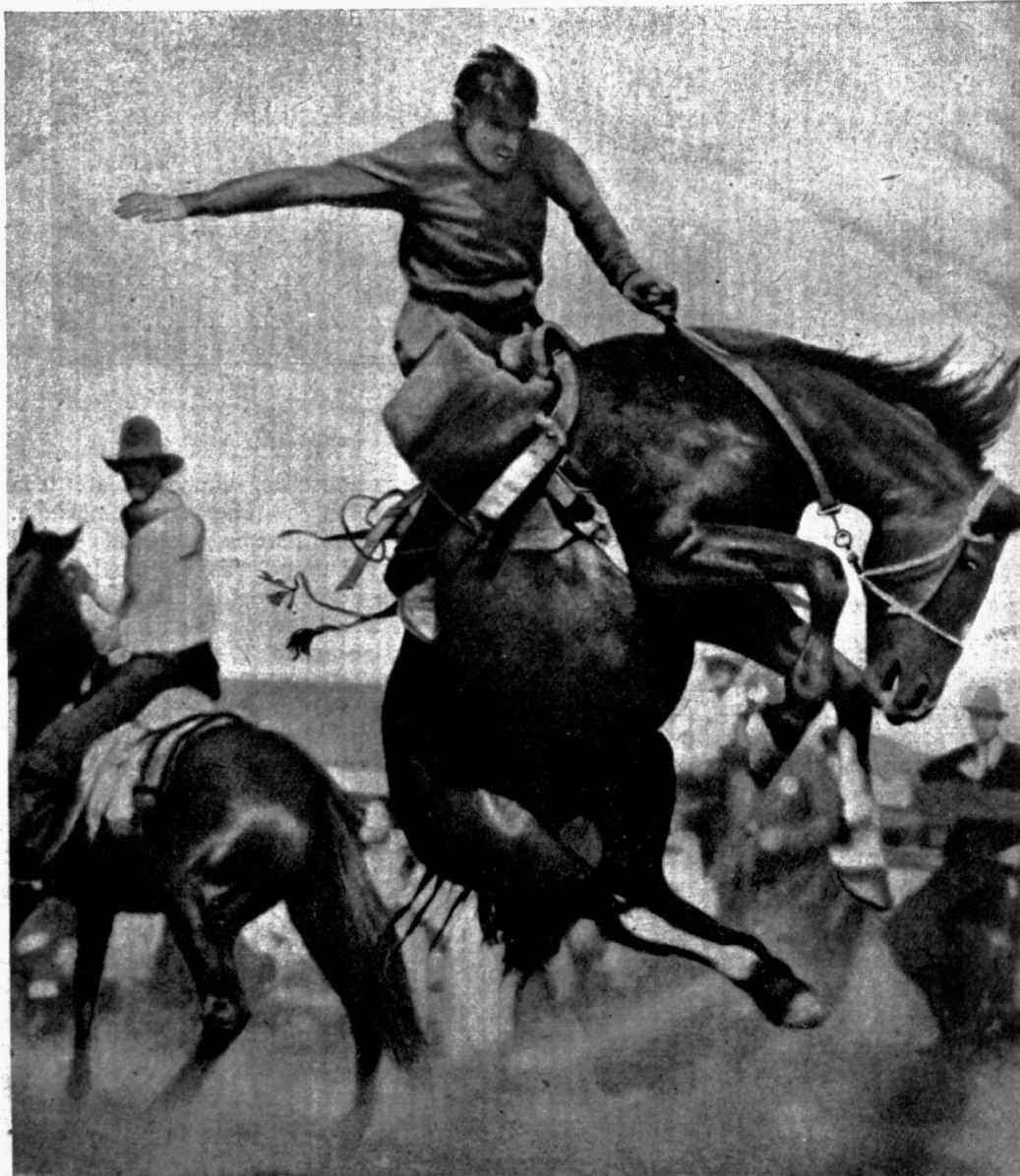
(Järgneb)

Hasartsport Briti üleriiklikul näitusel

Hasartsport rodeo on Kanaadas ja Lääne-Ameerikas kujunenud päämiseks spordiks, kuna ta oma põnevate ja kaelamurdvate trikkide tõttu härjavõitlustele taolise närvepingutustega tundub. Briti üleriiklikule näitusele — Wembley's olid rodeo harrastajad terve laevatäie cowboy'sid ja cowgirl'sid toond, et ka eurooplastele tutvustada seda spordiharu. Cowboyd ja -girlid näitasid oma haruldast osavust nii ratsutamises, igasugustes hüpetes hobusteseljast härgade sarvile ja vastupidi ning lasso viskamises mustangide ja härgade õpetamata mustangisi, kelledega otseteed ratsutama hakati, kusjuures äärmisi pingutusi teha tuli (nagu siinjuures pildil näha), et üldse sadulas püsida. Siiski juhtus nii loomade kui inimestegagi õnnetusi, mispärast juunikuul lõpul seltskonna päälekäimisel etendused keelati.

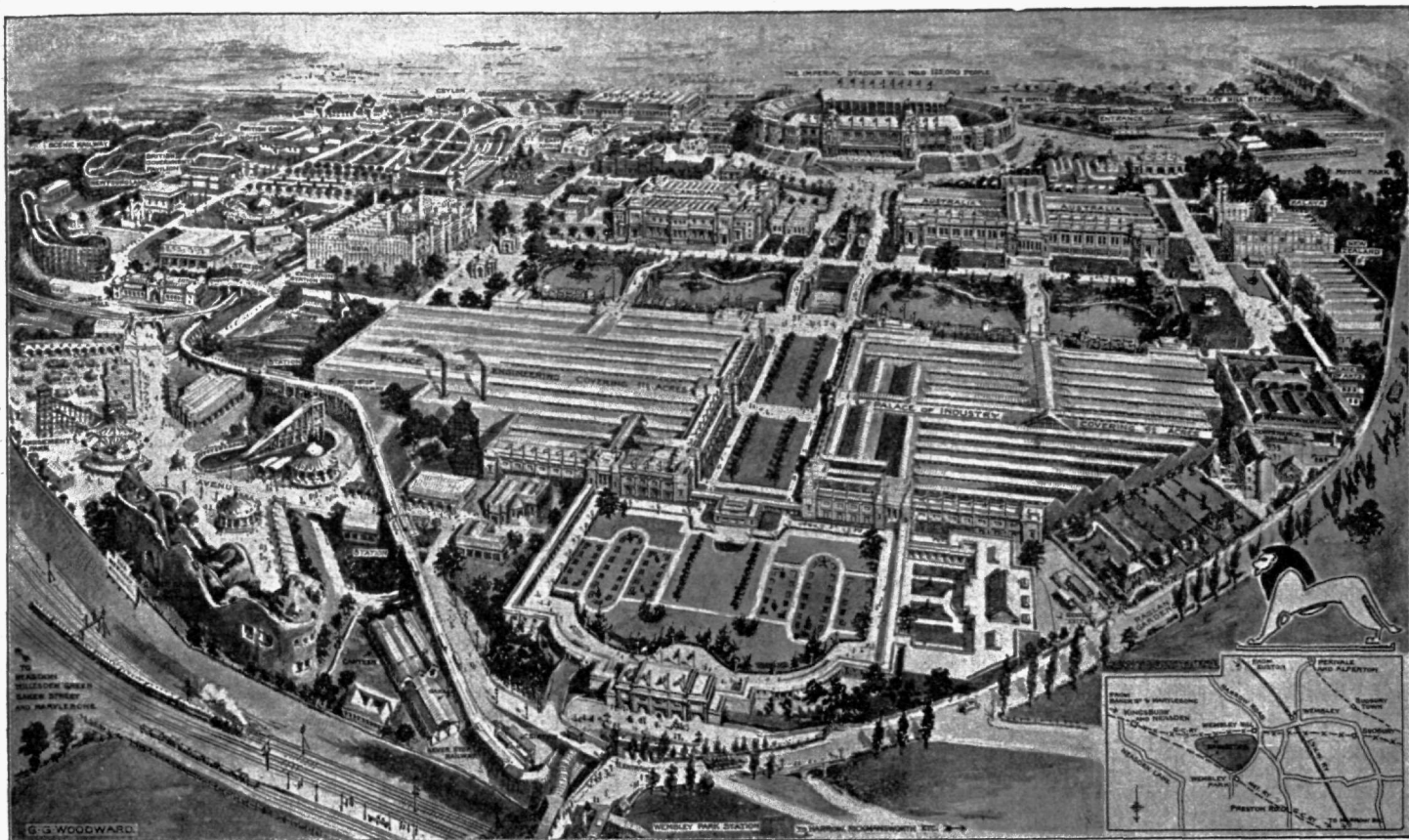
Kahe aasta eest oli esimene suurem rodeo New-York'is kus selle juhtijaks ja korraldajaks oli Tex Austin. Sellal kavatseti pidada üleilmist rodeo päeva, mis otsustadigi pidada Briti üleriikliku näituse puhul Wembleys. Wembley staadion, mis roomlastegi Coliseumist poolteist korda suurem, oli kõige soodsam rodeo asupaigaks. Mr. Austin ja mr. Bochrans (teine kuulsam nimi rodeos) kahekesi õhutatavad terve aasta üleilmise rodeo päeva mõtet, mille tõttu leitigi laevatäis osavõtjaid, mitte üksi Kanaadast, vaid ka Argentiinast, A.-Ühisriikidest ja Austraaliast.

Londoni rodeo pidi avatama 14. juunil ja kestma terve kaks nädalat, kuid nüüd tundus ta sootu ärilise ettevõtte ja suluti eelnimetatud põhjustel.

Lääne-Ameerika hasartsport rodeo Wembleys

Wembley Briti üleriiklik näitus

Wembley Briti üleriiklik näitus peopesal

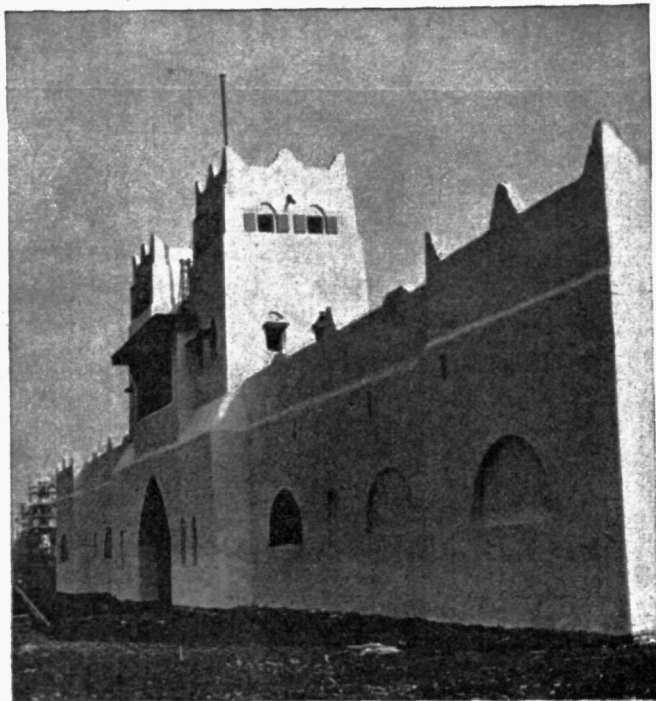
Wembley üleriikliku näituse linnulennult vaade annab meile kujuka näite suurejoonelisest ettevõtlikkusest ja töökusest, mida on nõudnud umbes 216 aakri maa-ala puudusteta kuhjamine üllatustega. Näituse tegelikku korraldust alustati alles 1922. aasta algul, mil hakati ehitama hiiglasuurt staadiumi, mis mahutab enesesse 125000 päälvaatajat ja mida möödunud aastal kasutati jalgpalli võistlusteks; tänava aga täiendavalt ümberkorraldatuna määrati näituse avamise paigaks. Käesolev skizze annab näitusest iseloomustava ja terviku ülevaate, näidates üksikute ehituste asukohti ja teid, mis neid omavahel puudusteta ühendab. Samuti võimaldab ta ettekujutada iga üksiku osakonna ja paviljoni võrdlevat suurust teistega. Kui meie näiteks võrdlevaks toome masinaehituse osakonna maa-alalise suuruse, mille all üksi 11½ aakrit ja kui meie neid arve võrdleksime meie oludes tuttavate näitustega, siis võiksime veenduda, et omasarnastest suurim Wembley näitus ka oma üksikasjades on kõigist üllatusterikkam ja võrdlematam. Viimasil nädalail on tõsiselt kaalumisele võetud küsimust, kas Briti üleriiklikku näitust tuleval suvel jätkata ei tuleks. 11 nädala jooksul on ligikaudu 6.500.000 inimest näitust vaatamas käind ja statistilised andmed lubavad oletada, et näitusel käijate arv augusti- ja septembrikuul veelgi suureneb. Seega tasuks ennast tarvilikud kevadised remonditööd täiesti ära ja näituse jätkamiseks ei oleks tõsisemaid takistusi.

Jules Verne'i fantastiline romaan „80-ne päevaga ümber ilma“ on saanud elavaks Briti impeeriumi näitusel Wembleys. Näitusel peatumatult liikuv raudteel võib tunni jooksul poole ilma läbi sõita, mõne päevaga käia hulgal maadel ja saada neist täielikuma ettekujutuse, kui pikema aja kestes koha pääl. Mitte rohkem kui 78 rahvust saatis oma esitajad näitusele; enamikule neist on antud nende tavaline ümbrus — neid võib näha koduses elus, tutvuda nende kunsti, tööstuse ja isegi kommete, usuga.

Tore kuuvalgus ilustab hommikumaa katuseid Malia (Hommikumaa stiilis ehitatud India paviljon) katuste ja tornikuplite arad siluetid taevasfoonil.

Näitus illustreerib kujukalt inglise kolonisatsiooni viisi, mis jätab igale rahvusele ta iseäraldused ja armastab neid iseäraldusi alal hoida. Näitusel võib näha kesk kunstlikult loodud maastikku afrikaanlaste omapäraseid ehitusi, võib jalutada mööda Hong-Kong'i tänavat ja poodidega, täis hiinlasi. Nelja inglise naela eest võib saada eht hiina lõuna, mis koosneb 10-st toidust. Sar-nast näitust on väikeses artiklis sama raske kirjeldada kui poolt ilma. Seepärast peatame üksikute ehituste ja stseenide juures. Esimene ehitus, Briti valitsuse hoone, on kohane

Ida-Afrika paviljon

Näide vanast araabia ehituskunstist: Zanzibar'i linna sissekäigu (kangialuse) järgi ehitatud.

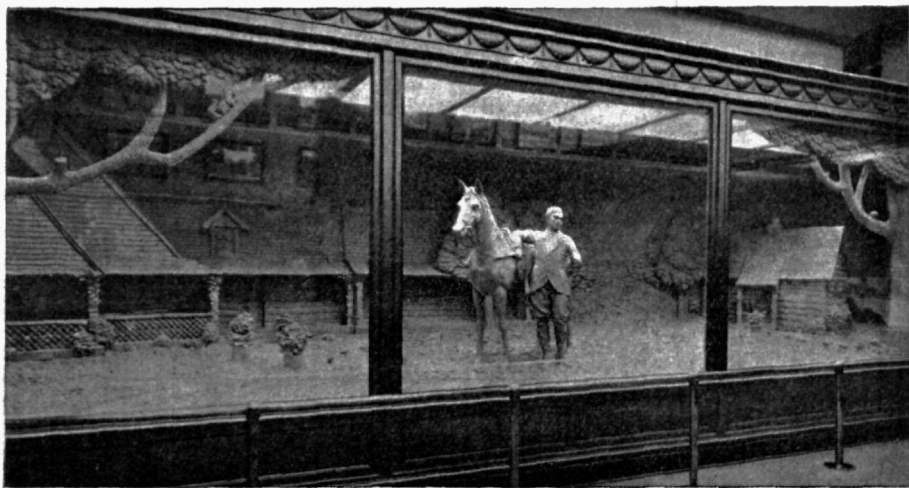
sissejuhatuseks, mis korruga tutvustab võõrast Briti impeeriumi vägevuse ja ulatusega. Hoonesse on ehi-

tatud ilmajagude reljeefne kaart, mida on hää vaa- delda ümberringi ehitatud galeriilt. Iga mõninga sekundi tagant valgustab punane valgus kaardi üksikuid osasid, näidates inglise asumaade levimust eri ajajärkudel. Miniatiür aurikud liiguvad kogu aeg mööda ookeane, näidates liine, mis ühendavad Inglismaad ta kolooniatega. Tollest ehitusest lahkudes paelub tähelepanu kaks suurepärase ehitust, mis on inglaste uhkuseks: tehnika ja tööstuse hoone. Tehnika loss on suurim ehitus, mis senini maa- pääl ehitatud; ta aluspind on neli tiinu suur. Neis hoonetes on välja pandud kõik, mis loond tehnika viimase aastasaja jooksul, mis loond Briti vägevus, aidates tal võita kogu ilma. Suured lossid on veel suurematel asumaadel nagu Austraalia, Kanaada ja India. Igaüks neist püüdis anda täit pilti oma maast ja ta toodetest. Mida oli võimata esitada tõelikult, seda kujutati mudelites, kus kõik liigub, et anda vaatlejale selgemat pilti. Kanaada pani välja oma paviljonis maastiku reljeefse kujutuse loomulikus suurus, mis kujutab hoone foonil Wales'i prints'i ühes hobu- sega. Kõik on voolitud võist, mille pärast selle ruumi temperatuuri tuleb hoida kunstlikult alla nulli. Era kollektsioonidest, mis alati võõrastel nägemata olnud, on moodustatud suurepärase kunsti muuseum. Sää- l on ka kuninganna välja pannud talle kingitud mängu- maja, mille kujutuse siin toome. Majas pole ühtki dekoratsiooni, vaid kõik on loomulik, ainult miniatiüris.

Loetleda kõiki paviljone ja kõiki väljapanekuid oleks täitsa võimata. Tuleks tähendada, et kõik mater- jaalid, üksikud osad on valmistatud kohtadel, Samoa-

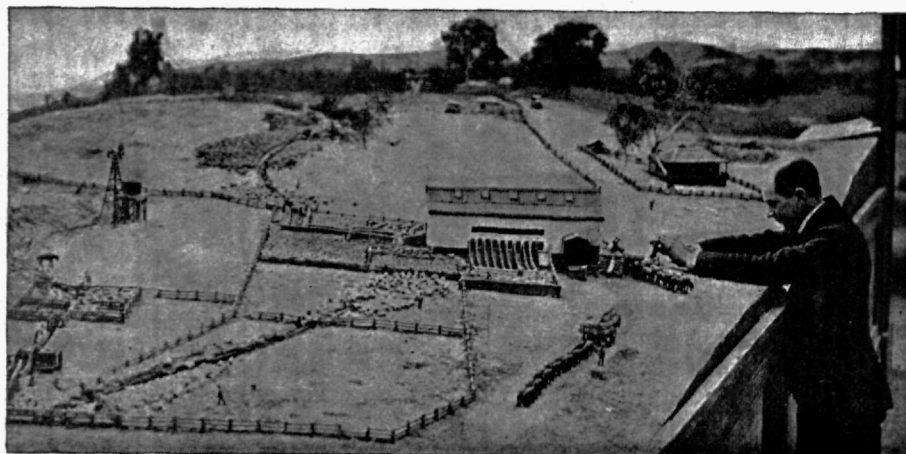
Või leidlikute kujurite materjaliks

Omapärane kujutus Wales'i printsist tema suvila õues Albertas, valmistatud terveni Kanaada võist, mis spetsiaalsete külmetus- sissesäädetega varustatult täieväärtuslikuna ja muutmatuna püsib. Kujutus on täpikäälne võrreldes tegeliku suvila ümbrusega ja on Kanaada kujurite Mr. George, D. Kent'i ja Mr. Branchamp Hawkins'i ühistöö tulemus. Kuna harilikult inimene ei läbe pooltki tundi olla külmetustubades, töötasid nad mitmeid päevi järgimööda ruumides, kus temperatuur alla nulli. Võid kulus terveni 2½ tonni (s. o. umbes 150 puuda). Selle suure töö alahoid- miseks ehitasid kaks mehaanikut atmosfääri rõhumist muutva erilise sissesääde, mis vahet- pidamata tegevuses. Selle väljapaneku juhus- likul vaatlusel olevat Wales'i prints naljatand, et ta reied olevat siiski liig rasvased.

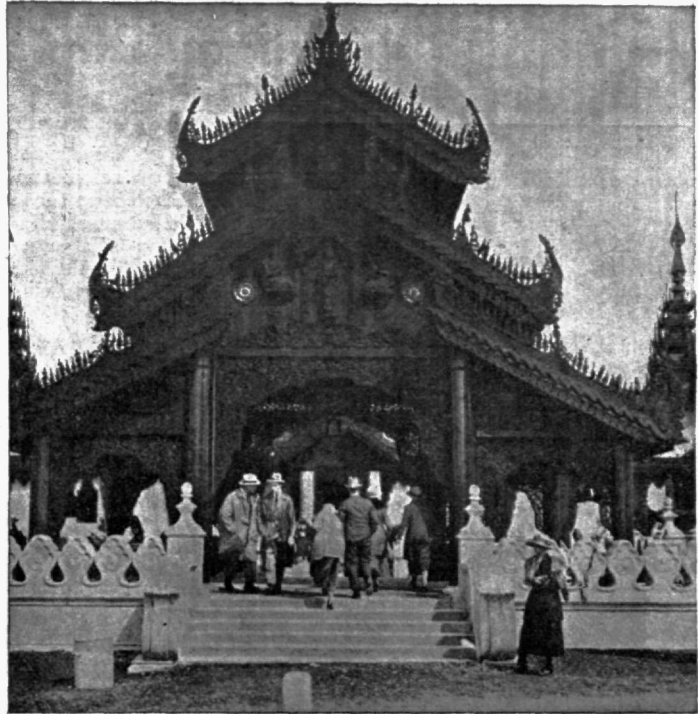
Austraalia lambakasvatuste elav mudel,

andes ülevaatliku pildi lambakasvatuse jaa- made korraldustest ja sissesäädetest, kus suu- red lambakarjad pärismaalaste karjaste saatel lähevad ja tulevad parajasti niitmisaamast, mis isegi moodsate elektrijõul töötavate püga- mismasinatega varustatud. Säälsamas on näha teele asuvaid villavoore, kus kõrgete koormate ette kuni kümme paari härgi on rakendatud. Lambakasvatus on Austraalia karjaasjanduse kõige suurejoonelisem ala, kuna ta oma villa- saadustega varustab veerandi maailma villa- tarvidusest ja annab aastas umbes 90 miljoni naela lamba ja talleliha väljaveoks.

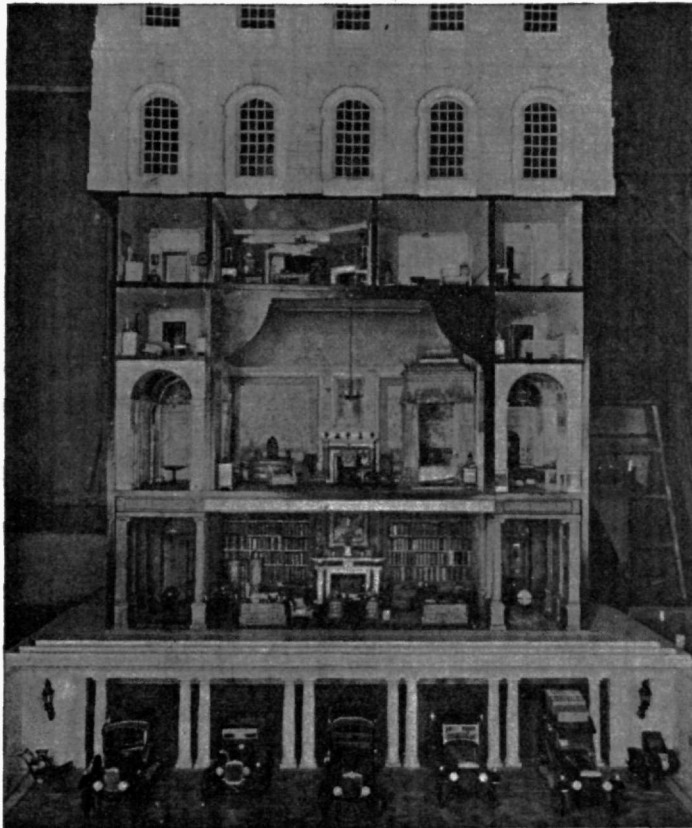
lased ehitasid oma paviljoni, nagu kodumaalgi, koos palmidest, mis köidetud palmi nõõridega, ilma naelata. 42.000 sõlme hoiab ehituse koos. Uus-Merimaa osakonnas äratub tähelepanu Maori suguharu muistne ehitus „Mata-atna“, ülistatud kunstnik Gogen'i geeniuse poolt. Lagastatult seisis see maja ligi 50-aastat Victorie & Albert Museum'is. Näituseks ehitati maja uuesti üles. Ta on üleni nikerdustega kaetud ning on pea ainuke selle suguharu vanem mälestusmärk.

Imposantse siluetina joonistub araabia loss, ehitatud muistsete majade-kindluste stiilis, tornidega. Suurepärase nikerdustega uks on Afrikas säälsete elanikkude eneste valmistatud. Punaste müüride ääre on liitunud rida väikeseid putkaid, kus pärismaalased käsitööga ametis. Printsess Ba valmistab potte ilma voolimispingita, Ašanti suguharu kuninga Prempeh'i poeg tegutseb nikerdamisega. Hoones endas on esitatud kõige suuremate neegri-suguharude (Fansis, Jorubas)

Mandalay linna tänavat jäljendav Birma osariigi (Indostaanis paviljoni sissekäik —

omamaa kunstnikkude-arkitektide valmistatud ja Birmast Wembleysse toodud. Loetakse kõige huvitavamaks ja ilusamaks paviljoniks — kuna tema sisemus kujutab üht tüübilisemat birma küla, ühes elanikkudega, loomadega j. n. e.

Tema majasteedi, Inglise kuninganna väljapanek valitsuse paviljonis

Kuninganna Doll's-House'i miniatüür-mudel, milles ruumide jaotus ja sissesääde on piasjadeni täpne. Ülal on kuninganna töötuba (kabinett), vastuvõtte saal, kõrvalruumidena magadis- ja vannitoad ning teenijate ruumid. All on autogaraashid autode ja mototsüklettidega.

kunst, tööstus ja kultuur, mis tuhat aastat vana ja alles nüüd eurooplastele avaneb. Alles hiljuti leidsid eurooplased, et päale Egüptuse on Afrikas küllalt huvitavat, et sääl on rahvaid, kel oli kõrge kultuur juba vana Egüptuse ajal. Seespool aga asub terve Ašantimueb suguharu küla.

Kummaliste muusikariistade ja trummide häälled kutsuvad võõrast edasi Birmakus paviljoni juure. Imeliste värvate taga, mis kopeeritud Arakau Pagoda järele Mandalay's, mida valvab kaks suurepärast Leogrif'i, asub terve birmalaste asundus. Tantsjannad, näitlejad, akrobaadid ja shonglöörid pakuvad enda kunsti. Kõik, mis siin välja pandud, isegi ehituse osad, on toodud Birmast.

Tseiloni paviljonis demonstreeritakse pärlite püüki kõigis staadiumides. Siin on välja pandud ka paremate pärlite eksemplaarid, nende hulgas kaelaehed, mille väärtus miljon naela. India paviljonid on muinasjutulised nagu nende maagi.

Hiigla lõbustuspark ja suurepärase staadion saja-tuhande inimesele täiustab selle hiiglanäituse.

J. G.

Tartu ja Helsingi Akadeemiliste Hõimuklubide korraldusel ilmus „Odamehe“ kirjastusel rohkete piltide ja kaartidega, häälpaberil ja suures formaadis koguteos

„Soome — maa, rahvas ja kultuur“

mis on soliidimatest ja kaunimatest raamatutest Eesti kirjanduses. Toimetand A. Anni, kirjutand prof. V. A. Koskenniemi, prof. A. R. Cederberg, prof. V. Voionmaa, prof. V. Tarkiainen, prof. H. Klemetti j. p. t. Hind 450.—

Kalmusammas Juhan Liivile

Kalmusammas Juhan Liivile Alatskivil

tärkas see ilus mõte, mis ainult „Teguri“ pere poolt teostati. Olles kord sääl, mindi Alatskivi kalmistule Juhan Liivi ja Laksi Tõnise kalme vaatama. Viimase ülesleidmine võimaldus nägusa ja silmapaistva mälestussamba tõttu ilma vaevata, aga Juhan Liivi kalmu oli juba raskem leida: miski ei eraldand seda sadade teiste korratusse jäänd pea maatas vajund kalmuküngaste hulgast, kuna lihtsast puuristist, mis omal ajal sinna pandud, polnud midagi järele jäänd. Viimaks juhatand kalmistuvaht otsijad kirjaniku kalmule. Korratuma kalmu ligidale kasvava kase alla, mille tüve noaga lõigatud: Juhan Liiv. Ja see olnud ainuke mälestusmärk ning kalmukivi suurele kirjanikule...

Välise elu rahunedes on seltskonna tähelepanu enne kõike muud kiindund sõjakangelaste mälestuse jäädvustamisele ühishaudade kalmusammastega ilustamisega, suuremate mälestusmärkide ja tahvlite ülesseadmisega kihelkondade, üksikute sõjaväeosade ja linnade ning maakondade algatusel. Vaimusõjamehed sellejuures on jäänd rohkem unustusse.

Juhan Liivi kalmusamba püstitamise algatus- ja saamisluugu valitsevas korjanduste, loteriide jne. palavikus sõja kangelaste monumentide hääks, tundub otse legendina:

A/S „Teguri“ töölis- ja ametnikkonna ühisel väljasõidul rohelisse, Peipsi ääre Nina külla suvel 1921,

Säälsamas otsustand rohelises viibiv „Teguri“ pere Liivi kalmule kui mitte rohkeita, siis vähemalt miski jäädavama ristigi püstitada.

Aga see kord ei jõutud kaugemale. Lõbusõitjad pöörasid tagasi ja lubadus ununes...

Järgmisel suvel, väljasõidul Peipsi lõunaranda, tuletand Peipsi ise tegurlastele aasta eest antud töotuse meele ja nüüd haarati asjast vastse hooga kinni. „Teguri“ juhatus otsustas kõik töö vabrikus lubada ära teha, mille tõttu asja algatajail suurema samba püstitamine võimalduski.

Sammas on „Teguri“ graafiku poolt valmistatud kavandi järele malmist valatud, alusega kokku umbes 2 sülda kõrge. Eeskülge kaunistab Nikolai Triiki portree järele kunstnik Melniku valmistatud rinnakuju, mis asub üleval. Umbes keskel on lihtne rist ja selle all kirjaniku nimi ühes sünni- ja surmapäevadega. Teisel küljel on ülal loorberi pärja kujutus ja Liivi luuletus, mille Fr. Tuglas valind.

Juba möödund aasta sügisel oli asjaomastel kavatsus kalmusammast püstitada. aga teed olid tol ajal niivõrd põhjatunud, et raske monumendi kohale toimetamine võimata oli.

Kalmusammas avati pühapäeval 29. juunil, kohalikkude seltside poolt korraldatud suurema rahvapeo päeval, Alatskivi kalmistul. Avamisel rääkisid paljude organisatsioonide ja asutuste edustajad kannatand kirjanikule sooje mälestussõnu ja töid ta ülesleitud kalmule rohkesti lilli...

Ei saa muuks, kui eeskujuliseks ja ilusaks nimetada A./S. „Teguri“ pere järeletegemist väärivat algatust. Aga ärge lasku meie publik Juhan Liivi kalmusamba kulu ainult paarisaja inimese kanda jääda ja ärge arvatu, et selle lihtsa kalmusambaga Alats-

Rongikäik Juhan Liivi kalmusamba avamisele. Esimest pärga paremalt poolt kannab kirjanik Fr. Tuglas, kes haul kõne pidas.

kivi kalmistul kõik on tehtud meie luulemätri mälestuse jäädvustamiseks, kes on saand kogu meie kirjanduse ja kunstielu kurbtõsiseks sümboliks.

M. R.

See meelitab val...

Olles kord sääl, mindi Alatskivi kalmistule Juhan Liivi ja Laksi Tõnise kalme vaatama. Viimase ülesleidmine võimaldus nägusa ja silmapaistva mälestussamba tõttu ilma vaevata, aga Juhan Liivi kalmu oli juba raskem leida: miski ei eraldand seda sadade teiste korratusse jäänd pea maatas vajund kalmuküngaste hulgast, kuna lihtsast puuristist, mis omal ajal sinna pandud, polnud midagi järele jäänd. Viimaks juhatand kalmistuvaht otsijad kirjaniku kalmule. Korratuma kalmu ligidale kasvava kase alla, mille tüve noaga lõigatud: Juhan Liiv. Ja see olnud ainuke mälestusmärk ning kalmukivi suurele kirjanikule...

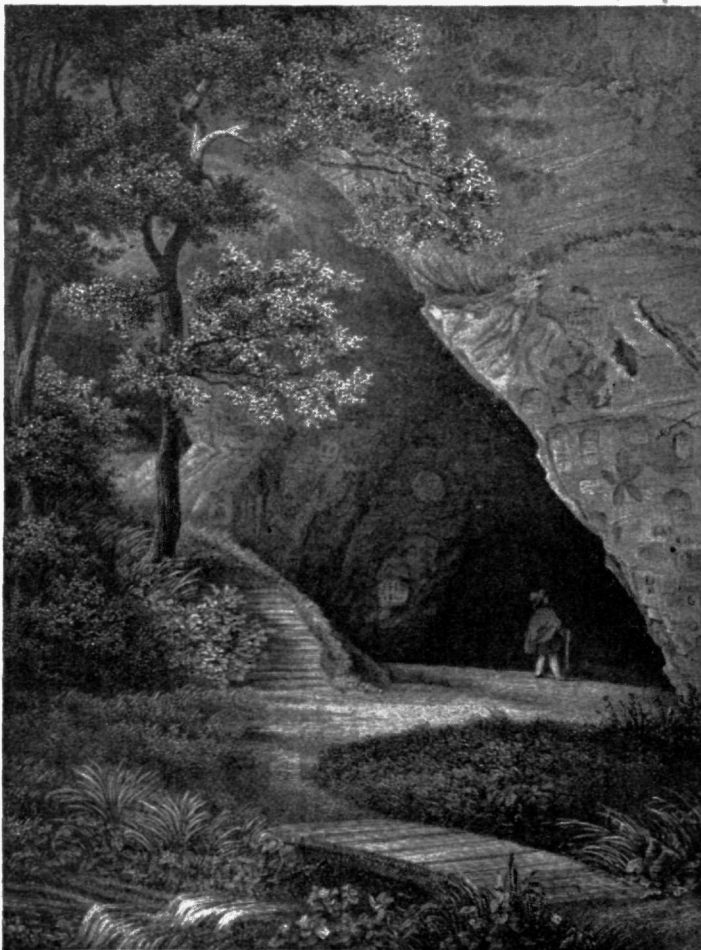
Juhan Liivi käekirja näide

Siguldi — Seegevoldi — loss

Kahe aasta eest sai Läti kirjanikkude ja ajakirjanikkude selts valitsuselt Siguldi lossi ühes teiste kõrvaliste hoonetega nõndanimetatud Liivimaa Schweitsis, Koiva jõe toredal kaldal, kirjanikkude kodu ja puhkepaiga sissesäädmiseks. Losi suur maakivist pühaõone oli ilmasõja ajal tugevasti kannatada saanud ja sellepärast laskis nimetatud selts hoone kohe põhjalikult remonteerida, mis üle poole miljoni Läti rubla maksma läks. Ruumide sisemist dekoreerimist juhtis kunstnik Julius Maderniek, püüdes selle juures tarvitada vanaläti rahvapärase ornamendi motiive. Kunstnik Maderniek on erialana ammugi uurind Läti rahvakirju ja saavutand oma kompositsioonides kangaste, vaipade ja raamatukaunistuste jaoks hästi õnnestund ja tähelepanuväärilisi tagajärgi. Lossi seinte ja lagede ehteks on kunstnik valind ained Latviija taimestikust ja ümberloond rahvakirja vaimus. Lossis on üle kahekümne mitmesuguse suurusega toa, kus pääle eluruumide kavatsetakse veel sisse sääda ka raamatukogu, lugemislaud ja suurem ruum loengute ja kontsertide jaoks. Raha puudusel pole seda kõike veel suudetud teostada. Lossi sisseõnnistamine sündis mineval suvel 3. juunil suurte pidustustega, millest võtsid osa valitsuse ja sõjaväe esitajad ja määratu rahvahulk.

Siguldi loss on meilegi ajalooliselt tuttav, sest sääle ümbuses on meie esivanemad ägedaid lahinguid löönd sakslaste, lätlaste ja liivlaste vastu Siguldi ligiduses praegusel niinimetatud „Liivimäel“ asus XIII aastasaja algul liivlaste vanema Dabreli kindlus Sattesele, mille ordumeister Venno heitis enese alla 1212. aastal, kuna ta mõni aasta enne seda, umbes 1207—1209, enesele oli ehitand Sigevaldeni kindluse, kohale, kus seisab praegune Siguldi loss, mille ehitada lasknud ta viimane omanik vürst Krapotkin alles läind aastasaja viimasel poolel.

Siguldi oli möögavendade esimene kindlus väljaspool Riiga, kühu nad kohe ka oma ordu konvendi sisse säädsid. Siin on juba aastal 1225 peatund oma Liivimaa reisil paavsti legaat Wilhelm von Modena ning asutand kiriku ja kihelkonna. 1434 leiame Siguldis ka „mustapääd“ seltsi, nagu teisteski ordulossides. 1562 langes Siguldi ühes Liivimaaga Poola valitsuse alla, 1601 sai Rootsi väeülem Heinrich Lieven ta enese kätte, kuid varsti

Gutmanni koobas, mille lähedal sai surma „Mai Roos“
W. S. Stavenhageni gravüür

Siguldi vaade

Siguldi varemed

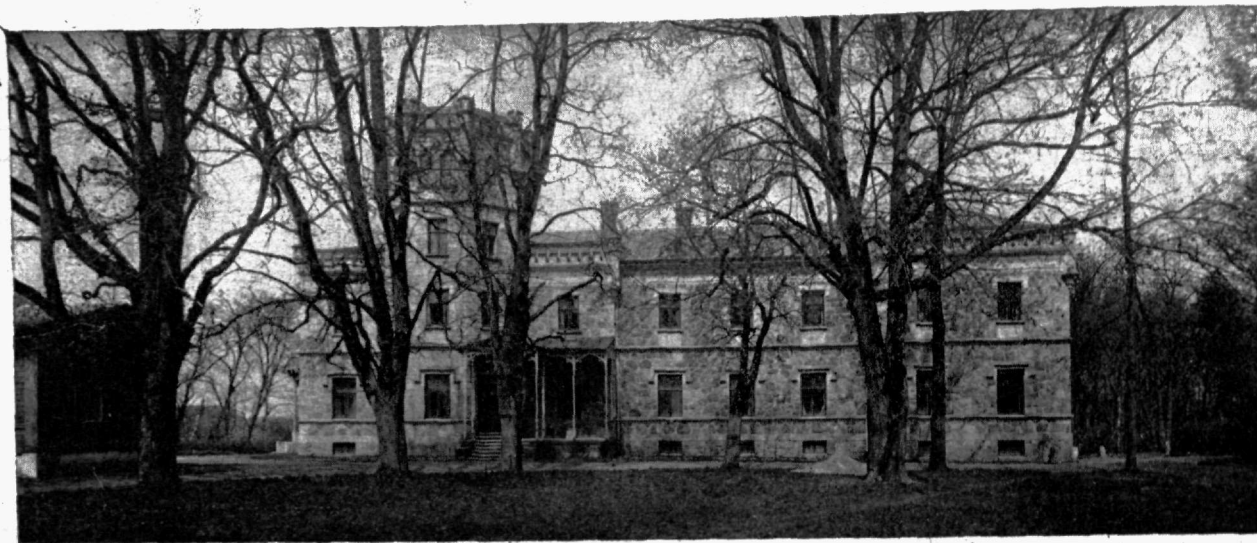
olid poolakad sääle uuesti peremehed. Neis lahingutes sai loss mitu korda kannatada ja 1613 hävines kirik. Alles pärast Riia langemist Rootsi alla 1621 säeti ka Siguldi loss uuesti korda ja väejuhataja Jacob de la Gardie rentis ta endale asukohaks, aga juba 1625 kinkis Gustav Adolf ta Gabriel Oxenstiernale. Veel mitu korda pidi loss küll Rootsi-Poola küll Rootsi-Vene sõja hävitusi kannatama, eriti raskelt 1635 Poola väejuhataja Radzivilli pääletungimise ajal. Vene valitsuse algul oli loss riigi päralt, kuni keiserinna Anna ta kinkis krahv Peter von Lacy'le. Müügi teel läks loss pärast krahv Browne ja hiljem krahv Borch'i omanduseks, kellelt ta samal teel viimaks siirdus vürst Krapotkinile.

Siguldi vastu üle Koiva ta paremal kaldal asub veel kaks lossi, Krimuldi (Cremona) ja Turaida (Treyden). Viimase nimi on seotud tuttava „Mai Roosi“ jutuga, mis omal ajal oli laialt loetav ja põhjeb tõsisel sündmusel, nagu tõendavad vanad kohtuaktid.

„Odamehe“ uued raamatud:

SAAREMAA JA MUHU MUINASJÄÄNUSED.
Ülikooli Arkeoloogia Kab. toim. II. — 58 joonist ja kolm värvoilist kaarti. Kriidipaberil eelleht. Hind 300.—

SOOME — MAA, RAHVAS JA KULTUUR.
Tartu ja Helsingi Akad. Hõimuklubide toim. Hääle paberil, suures formaadis, rohkete piltidega ja kaardiga. Hind 450.—

Siguldi loss — Läti kirjanikkude kodu

Turaida ligidal kõrge mäerinnaku all on praegugi veel näha „Gutmanni“ koobas, sügav õõnsus liivakaljus, kust hoovab allikas, mille lähedal sai õnnetut surma oma neitsilise au eest rüvetaja vastu võideldes vooreslik Mai Roos. Samal kaldal, versta neli allpool, on järsu liivakalda sees mitu sülda üle sügava keerleva vee „Kuradi koobas“, kaunis suur kuristik, kust kaks korstnataolist

õõnsust ulatavad üles mäele välja. Põhjata tore on siit vaadata üle laia Koiva kaugusse, kust sinetavad mäeküljed suurte metsadega.

Läti kirjanikud võivad olla õnnelikud, et neil kodumaa kaunimas kohas on puhkepaik, mis rikkalikult suudab pakkuda rahu ja kosutust neile, kes seda vajavad pärast kurnavat tööd.

M. P.

Igasugust

Gaston Doumergue, Prantsuse vabariigi uus president

Prantsusmaal oli hiljuti presidentide vahetamine täies hoos, mille kutsus esile 11. mail peetud kabineti valimised. Kui 1. juunil uus valitsus tööle asus, oli rahvuslik blokk vähemuses ega olnud seega enam senisel ministerpresident Poincaré'l tavalist tuge. Vabariigi president Millerand pakkus kartelli pahempoolses parteis võrsund Lyon'i saadik Herriot'le uue kabineti moodustamise, millest see lahti ütles, sest pahempoolsed süüdistasid Millerand'i ta valimiskõnedes rahvusliku blokile poolehoidu avaldamises ja sellega neutraliteedi rikkumist, mida riigipää ei tohi enesele lubada. Millerand läkitas saadiku parlamenti kaitseasetusega ja protestiga, mida aga enamik kabineti koosseisust ja senat kuulda ei võtnud. Nii ei jäänd Millerandil muud üle,

kui oma tagasiastumisest teatada. Kiires korras François Marsal'i vähemlastest moodustatud hädakabinett, kes 11. juunil parlamendi esitajad vastu võttis ja 13. juuniks Versailles'ise rahvuskogu kokku kutsus, nimetas senati esimehe Gaston Doumergue'i 7-ks aastaks vabariigi presidendiks. 14. juunil nimetas uus president radikalistide saadiku Herriot ministerpresidendiks. Uute valitsusliigete hulgas keda Herriot enese ümber kogus, väärrib eriliist tähelepanu sõjeminister kindral Nollet, kes on praegu 59 aastane vana ja juhtis senni 14. sept. 1919 pääle rahvusvahelist sõjaasjanduse kontrollkomisjoni Berliinis.

Meie pilt uuest ministrist, mis on ühe karikatuuri järgi tehtud, kujutab temas natuke üleliia veiniküllastand lõbusat lõuna-prantslast, kes usaldatud ettepaneku vastu võttis.

Läind kuu keskel kadus Itaalia riiginõukogu liige sotsialist Matteotti. Kui surnukeha leidmine veel ametlikult tõendatud ei olnud, siis juba oletati Matteottit fascistide ohvriks. Ta viidi vägivaldselt Viro-järve taha ja tapeti. See tapmis-

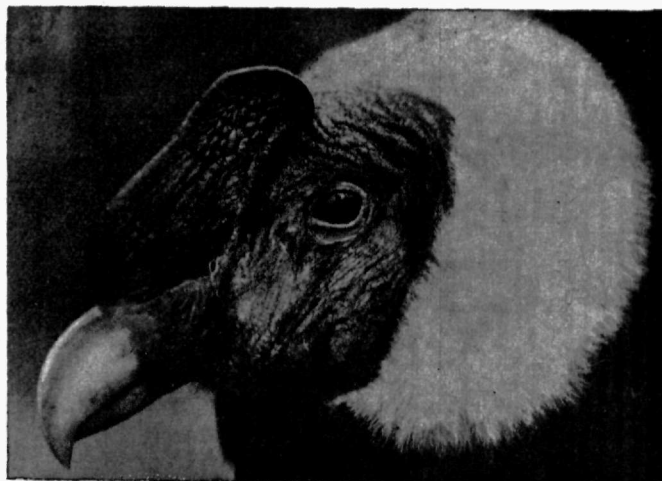
koht on nüüd kogu Itaaliale kui palverändajate kogumispaigaks saand. Tapmiskava sepsitseti fascistide häälekandja „Corriere Italiano“ toimetuses. Pääsüüdlane on autojuht Dumini, kes varem Pariisiski ühest poliitilisest mõrtsukatööst osa võtnud. Kaasteadjateks siia kuulusid muu seas „Corr. Ital.“ direktor, kaks pääminister Mussolini kaastöölist, siseministeriumi trükiasjanduse büroo juhataja Rossi.

Valitsus on karmi uurimiskäsu ja valjema karistuse süüdlastele väljakuulutanud, aga sellelegi vaatamata valdab kogu Itaaliat ärritus ja viha tapjate vastu.

Uuemate teadete järele olevat Matteotti surnukeha kartulikotti õmmeldud ja kividega raskeatult Tiiberi jõkke visatud.

Itaalia rahvasaadik Matteotti †

Kondori portree

Õöl vastu 5. juulit k. a. puhkes Tartus Veski tänaval maja nr. 3 hoovipäälses puukuuris tuli lahti, mis laienedes hävitas kolm maja. Kui tuletõrjajate lentsalk kohale jõudis, oli juba suur kolmekordne puumaja täies leegis. Tuletõrjajad töötasid kogu koosseisus, kuid tule hiigla jõule ei suudetud siiski piiri panna. Vähemaid vigastusi sai mitu tuletõrjajat.

Et tuli südaööl puhkes, märkas osa majaanikke seda alles siis, kui juba trepid lausa leekides olid, mispärast paljud oma varandusest midagi päästa ei suutnud, vaid ise ainult suurte raskustega pääsivad.

Majaomanikkude ja üürnikkude kahju on suur, kuna varandus tulevastu ainult osalt kinnitatud oli.

Majade ja igasuguse varanduse tulekinnitust võib teha „Eesti maa Kinnitus A/S EKA“ juhatuses, Tallinn, Pikk tänav 6, ja „EKA“ agentide juures üle riigi mõne minuti jooksul.

Kirjastus „Odamehe“ raamatukauplus korraldab ja varustab raamatukogusid kõigi määgil olevate Eesti raamatutega. Soovikorral köide-takse. Raamatukogudele harilik hinnaalandus.

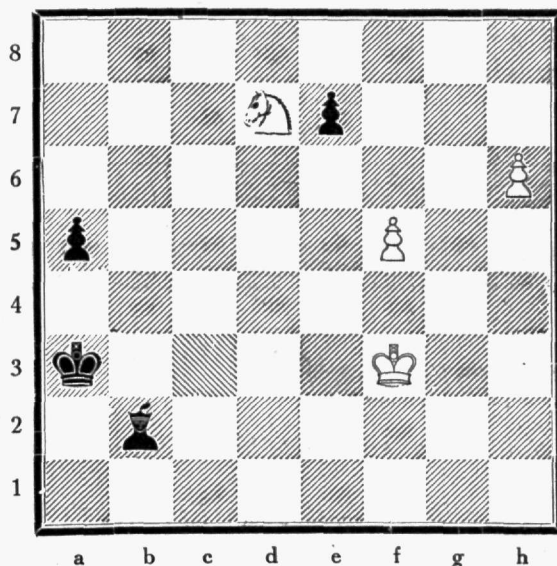

Suurem tulekahju Tartus

Male

Etüüd nr. 2.

Henri Rinck Barcelonas.

Valged: Kf3, Rd7, J: f5, h6 (4).

Mustad: Ka3, Ob2, J: a5, e7 (4).

Valge algab ja võidab.

Ülesande nr. 4. lahendus

1. Rd5—f4. — Õige lahenduse saatsid W. Jürgens Tartust, M. Villemson Pärnust ja K. Lepper, Tallinnast.

Meie lugejatele

Suvised vaheaja tõttu jääb esialgu käesolevast nrst välja grafoloogia osakond.

Toimetusele saadetud kirjandus

Eesti lastekaitse ühingu Virumaa osakonna ajalugu 1919—1923. Kokkuseadnud H. Avikson. Virumaa lastekaitse ühingu väljaanne 1924. 112 lk. Piltide ja tabelitega. Hind?

Soome maa, rahvas ja kultuur. Tartu ja Helsingi Ak. Hõimuklubide korraldusel toimetand August Anni. „Odamees“ 1924. 184 lhk + eelleht kriidipaberil + kaart, üle 150 pildi. Hind 450 mk.

Saaremaa ja Muhu muinasjäänused. Sissejuhatuse kirjutand prof. A. M. Tallgren. Kirjeldand: üliõpilased A. Karu, H. Laur, F. Leinbock, H. Moora, A. Tiitsmaa, T. Vaas. Tartu Ülikooli Arkeoloogia Kabineti toimetused II. „Odamees“ 1924. 148 lhk. + eelleht kriidipaberil + 3 kaarti. 58 pilti. Hind 300 mk.

Mayne Read. **Pääta ratsanik.** Roman. I osa. „Odamehe“ rahvaraamat nr. 10. „Odamees“ 1924. 112 lhk. Hind 100 mk.

K. Kaasik. **Neegeer.** Naljämäng 2-hes vaatuses. Pealinna armu-lugude ainetel. Tartu 1924. Hind?

Vastutav toimetaja ja väljaandja Carl Sarap. — Trükitud K.-Ü. „Postimehe“ trükikojas, Tartus
Järeltrükk ja piltide reprodutseerimine ilma „Odamehe“ loata keelatud

Kõik seni ilmud ajakirja „Odamehe“ numbrid on veel vähesel arvul saada. Tellimised saata otse „Odamehe“ talitusse. Saatmise lihtsustamiseks võib tellides hinna (á 40 mk.) postmarkides juure panna. Saatekulud jäävad talituse kanda.

**„Odamees“ on trükitud Türi Páberi- ja Puupapi-vabriku A./S. paberil
Tartu ladu — Küütri tän. 5, kónetraat 4-77**

Moe-, pudu- ja pesuäri Vennad Lepp

Tartus, Kaubahoop nr. 2. tel. 4-81

Alaliselt rikkalik valik: meester. ja naister. pesu, triik-särke, kraesid, manshette, kaelasidemeid, trakse, siidi-kaelashalle, sukki ja sokke, kindaid, koetud pillaseid naister. jakke, meester. peste, laste kostüüme, shalle ja müts. — Kõiksuguseid pitse, pesatse ja pesusakke. — Täielik valik käsitööniite DMC. — Uihmararje. — Sandaale

Võrk- ja trikoopesu. — Ujumiskostüüme

==== Igasugune korralik riiete auruga voltimine. ====

Jällemüjatele hinnaalandus
Hinnad võistlemata odavad

Pildileht „Odamees“

on oma mitmekesise, huvitava ja väärtusliku sisu tõttu saand kõige loetavamaks ajakirjaks Eestis.

Pääle kodumaa kaugemat ja lähemat minevikku käsitlevate illustreeritud artiklite, mille tõttu „Odamees“ on koguni paljudesse koolidesse õppeabinõuna tee leidnud, toob ajakiri „Odamees“ rohkesti muud huvitavaid pildi- ja lugemismaterjaali.

1924. aastal järgneb „Odamehes“ O. Lutsu pikem jutt „Äripäev“, mis sama autori Tootsi lugude „Kevade“, „Suve“ ja „Tootsi pulma“ järjena täis sütitavat humoori ja huvitavaid sündmustikke.

„Äripäev“ ilmub illustreerituna kunstnik R. Kivitilt, milleks pole tarvitatud mitte ainult „Äripäeva“, vaid ka „Kevade“, „Suve“ ja „Tootsi pulma“ aineid.

Pääle selle järgneb „Odamehes“ Mayne Readi romaan „Päata ratsanik“, mida meie lugejad juba ülipõnevana on tundma õppind.

„Odamees“ ilmub 1924. aastal endiselt kord kuus.

„Odamehe“ tellimishind on endine:

$\frac{1}{1}$	aastas (12 nrt)	— 400 mk.
$\frac{3}{4}$	” (9 ”)	— 320 ”
$\frac{1}{2}$	” (6 ”)	— 220 ”
$\frac{1}{4}$	” (3 ”)	— 115 ”

Tellimise aadress: Tartu, Promenaad 7-a, „Odamees“.

Tellimisi võtavad ühtlasi vastu kõik Eesti Vabariigi postkontorid ja suu-remad raamatukauplused.

EESTI PANK

OSAKONNAD KÕIGIS MAAKONNA LINNADES

Arvete seis 30. juunil 1924

AKTIVA

Kassa:		
a) pangatähed	553.082.800,—	
b) riigikassatähed, vahetusraha jne.	729.766.866,—	1.282.849.666,—
Väärtpaberid		78.591.471,—
Kulla arve väljamaal		378.556.475,—
Välisvaluuta		19.130.066,—
Laenuid välisvaluutas		470.045.470,—
Diskonteeritud vekslid		1.832.726.467,50
Konto-korrent arved		2.751.117.868,50
Akkreditiivide ja garantiide laenuid		955.509.078,50
Väljamaa korresp. „Nostro“		44.112.534,—
Korresp. välisvaluuta „Loro“		192.209.203,—
Korrespondid „Loro“		3.807.440,—
Osakonnad		380.272.107,—
Mitmesugused arved		111.904.286,24
		<u>8.500.831.997,74</u>
Väärtused depooos		784.727.103,51
Inkasso dokumendid		202.066.662,—

PASSIVA

Põhikapitaal	250.000.000,—
Tagavarakapitaal	72.283.136,—
Amortisatsioon kapitaal	2.666.787,50
Pangatähed	2.250.000.000,—
Riigikassa	1.906.036.901,50
Hoiusummad	1.682.933.918,50
Väljamaa korresp. „Nostro“	387.426.015,50
Korresp. välisvaluuta „Loro“	70.469.670,—
Korrespondendid „Loro“	21.133.828,—
Akkreditiivid	859.733.763,—
Osakonnad	398.869.151,50
Mitmesugused arved	361.174.912,50
1923. aasta puhaskasu	238.103.913,74
	<u>8.500.831.997,74</u>

JUHATUS

PANK TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE KODU- JA VÄLJAMAAL

Raamatukogudele

soovitab „Odamees“ paremat kirjandust:

Algupärane ilukirjandus

- H. Adamson: *Mulgimaa*. Kirjanduslikkude ajakirjade läbi tuntud luuletaja ainus luuletuskogu, Hind 30. — ja 15. —
- A. Alle: *Carmina barbata* (Habemikud laulud). Luuletuskogu. Hind 75. —
- A. Alle: *Üksinduse saartele*. Luuletuskogu. Hind 100. —
- A. Gailit: *Klounid ja faunid*. Fõljetoone kogu. Sisaldab rohkesti pilte, karikatuure ja kirjanikkude käekirjanäiteid. Ainus sarnane raamat eesti kirjanduses. H. 180. — ja 120. —
- A. Kallas: *Kul pisarad kõnelevad*. Religioos-filosoofiline teos. Parem raamat sellelaadilises eesti kirjanduses. H. 100. —
- A. Kivikas (M. Karu): *Sookaelad*. Külajutud. Noorema põlve anderikkama kirjaniku esimene ja rohkesti kiitvat arvustust teenind teos. H. 40. —
- A. Kivikas: *Jüripäev*. Romaan külaelust, meie lähemast minevikust. Autori suurem teos. H. 250. —
- A. Kivikas: *Ristimine tulega*. Romaan meie vabadussõjast. H. 200. —
- A. Kivikas: *Verimust*. Novellid meie vabadussõjast. H. 150. — ja 100. —
- A. Kivikas: *Verine võit*. Novell. H. 50. —
- O. Luts: *Harald tegutseb*. H. 65. —
- M. Metsanurt: *Epp*. Novell. H. 40. —
- G. Rappo: *Uks lahti!* Komöödia. H. 40. —
- K. Rumor (Ast): *Tuled sügisõds*. Novellikogu. H. 75. —
- J. Semper: *Jäljed liival*. H. 50. —
- J. Semper: *Pierrot*. H. 50. — ja 40. — „Jäljed liival“ ja „Pierrot“ on autori paremad luuletuskogud.
- A. Tassa: *Nõiasõrmus*. Fantastiliste novellide kogu. H. 75. —
- F. Tuglas: *Maailma lõpus*. Novell. H. 100. — Arvustajailt Tuglase paremaks teoseks nimetatud.
- F. Tuglas: *Jumala saar*. Novell. H. 75. —
- M. Under: *Eelõitseng*. Luuletuskogu. H. 75. —
- H. Visnapuu: *Amores*. Armastuslaulud. H. 50. —
- H. Visnapuu: *Jumalaga, Ene!* Luuletuskogu. H. 75. —
- H. Visnapuu: *Talihari*. Luuletuskogu. H. 100. —

Tõlkeilukirjandus

- C. Doyle: *Prof. Baumgarten*. Naljajutt. H. 15. —
- N. Jevreinov: *Lõbus surm*. Näidend. H. 100. — ja 75. —
- A. Lichtenberger: *Mu väike Trott*. Romaan. H. 75. —
- J. London: *Juhtumised inimesesõdjate saarel I—III*. Romaan. H. kokku 75. —
- J. London: *Kahe näoga mees*. Novell. H. 20. —
- M. Read: *Valge kinnas*. Romaan. H. 75. —
- J. H. Rosny: *Kolesuur koobasmaa*. Fantastiline novell. H. 35. —
- O. Wilde: *Käntervilli tont*. Õudusejutt. H. 30. —
- O. Wilde: *Salome*. Draama. H. 60. —

Loodusteadus

- H. Bekker ja A. Audova: *Andmed Pühajärve uurimisest*. Suur teos rohkete ilustustega, tabelitega ja mitmevärvil. kaartidega. Ainus sellelaadiline teos eesti kirjanduses. H. 160. —
- H. Bekker: *Paeseina profiil Martsal*. H. 15. —
- A. Audova: *Järve taimed*. Piltidega. H. 30. —
- M. Univer: *Bioloogia*. H. 75. —

Lastekirjandus

- J. Kuulberg: *Laste sõber*. Mitmevärviliste kivitrüki piltidega. H. 120. —
- A. Kivikas: *Nõuanõua*. Muinasjutt piltidega. H. 60. —
- A. Kivikas: *Lumimemm*. Muinasjutt piltidega. H. 60. —
- K. A. Hindrey: *Loomade mäss*. H. 75. —
- Kullaketrajad*. Muinasjutt piltidega. H. 75. —
- Kuida seitse rätsepa Türgi sõtta läks*. Muinasjutt piltidega. H. 15. —
- Põhjakaru*. H. 10. —
- Sõnakuulmata Zeppelin*. H. 12.

Kirjandus. Kunst. Keel

- F. Tuglas: *A. H. Tammsaare*. Essee. H. 75. —
- F. Tuglas: *Arthur Valdes*. Essee. H. 75. —
- F. Tuglas: *Henrik Jbsen*. Essee. H. 50. — ja 30. —
- F. Tuglas: *William Shakespeare*. H. 75. — ja 60. —
- F. Tuglas: *Eesti uuem ilukirjandus*. H. 75. — ja 60. —
- R. Griwing ja P. Ilves: *Kirikumuusika*. H. 100. —
- J. Aavik: *Muusikalised kirjad*. H. 75. —
- P. Grünfeldt: *Mälestused Juhani Liivist*. H. 40. — ja 30. —
- N. Kulbin: *Kubism*. H. 30. —
- E. Meumann: *Esteetika*. H. 160. —
- J. Semper: *Näokatted*. Artiklite kogu kirjanduse ja kunsti üle. H. 150. — ja 125. —
- O. Loorits: *Eesti keele grammatika*. Eesti õigekeelsuse käsiraamat. H. 250. —
- A. Kivikas: *Maha lüüriline shokolaad*. H. 20. —

Eesti ajalugu

- H. Kruus: *Saksa okkupatsioon Eestis*. H. 150. —
- H. Kruus: *Jaan Tõnisson*. H. 90. —
- A. Vaga: *Viru väerind vabadussõjas*. H. 160. —
- R. Kangroopool: *Balti saksluse viimased vägimehed*. H. 65. —
- A. Kruusberg: *A. Grenzsteini võitlus Jaan Tõnissoniga*. H. 75. —
- A. Kruusberg: *Venestamise tulekul*. H. 60. —
- A. Kruusberg: *Revisjoni tulekul*. H. 75. —
- R. Rohi: *Julius Kuperjanovi elulugu*. H. 20. —
- A. M. Tallgren: *Saaremaa ja Muhu muinasjäänused*. H. 300. —

Koguteosed

- Sturu II*. Album. H. 150. —
- Sturu III*. Album. H. 150. —
- Looming*. Album. H. 100. —
- Mõtteid valmivast intelligentsist*. Koguteos meie rahvuskultuuriliste küsimuste üle. H. 250. —
- Ilo I—XII*. H. 735. —
- Odamees*. Toim. F. Tuglas. H. 50. —
- Odamees*. Toim. A. Alle. H. 50. —
- Odamees*. Nr. Nr. 1—20 à 40. —
- Soome — maa, rahvas ja kultuur*. H. 450. —

Mitmesugust

- Kirjanikkude palgaküsimus*. H. 20. —
- Koolimajade põhikavandid*. H. 100. —
- Taimeteaduse õpetus*. H. 30. —

Telefon 67

„ODAMEES“, TARTU, PROMENAAD 7-a

Postkast 51